

VREDNOTENJE MODELOV UNIVERZITETNIH KNJIŽNIC V AVSTRIJI, NEMČIJI IN SLOVENIJI*

Irena Sapač

Oddano: 11.04.2005 – Sprejeto: 06.05.2005

Izvirni znanstveni članek
UDK 027.7:65.011.4(436+430+497.4)

Izvleček

Prispevek obravnava vrednotenje modelov univerzitetnih knjižnic v Avstriji, Nemčiji in Sloveniji. Vrednotenje pomeni ocenitev vrednosti določene dejavnosti, v navedenem prispevku je to knjižnična dejavnost. Avtorica poskuša s kvalitativnimi in kvantitativnimi metodami vrednotiti modele univerzitetnih knjižnic. Pri tem jo v raziskavi zanima univerzitetna knjižnica v knjižničnem sistemu države, pravni in finančni okvir, zgodovinski razvoj, organizacijska struktura, kadri, celotna knjižnična zaloge, letni prirast, uporabniki, uvajanje informacijske tehnologije, vizija uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti. Ugotoviti poskuša, kako določena knjižnica zadovoljuje potrebe uporabnikov ter definirati prednosti in slabosti v delovanju knjižnice. Avtorica ugotavlja, da ne obstaja optimalni model, ki bi bil idealen v vseh evropskih državah, ampak le optimalni modeli znotraj posameznih držav ali regij.

Ključne besede: univerzitetne knjižnice, organizacijski modeli, organizacija poslovanja, vrednotenje

* *Prispevek vključuje ugotovitve iz doktorske disertacije I. Sapač »Vrednovanje informacijskih izvora u sveučilišnom knjižničnom sustavu«. Zagreb: Filozofski fakultet, 1998*

Abstract

The article discusses the evaluation of models of university libraries in Austria, Germany and Slovenia. Evaluation in this case means the estimated value of a specific service, and in this article it is the library service. The author tries to evaluate the models of university libraries with qualitative and quantitative methods. In the research, she is interested in the position of the university library in the states' library system, the legal and financial frame, historical development, organizational structure, staff, total library holdings, the increased library holdings, users, implementations of information technology, and the vision of the implementation of organisational and technological novelties. She tries to ascertain how a specific library satisfies the users' needs and also tries to define the advantages and disadvantages in the library's functioning. The author states that an optimal model, which would be ideal in all European states, doesn't exist, there exists just an optimal model within a particular state or region.

Key words: university libraries, organization models, organization management, evaluation

1 Uvod

Razlogov, da sem se odločila vrednotiti modele univerzitetnih knjižnic v Avstriji, Nemčiji in Sloveniji je več. Prvi je ta, da je bilo tudi v Sloveniji relativno veliko objavljenega o modelih britanskih in ameriških univerzitetnih knjižnic, manj pa o modelih univerzitetnih knjižnic iz evropskih držav. Drugi razlog je ta, da je Slovenija maja 2004 postala članica Evropske unije in menim, da moramo bolj spoznati sisteme knjižnic v državah tega kontinenta. Tretji razlog je, da sem bila povabljen, da na posvetovanju Zveze bibliotekarskih društev Slovenije oktobra 2003 s temo »Vizija razvoja knjižničarstva v Sloveniji« predstavim svoje poglede na razvoj univerzitetnih knjižnic v prihodnosti. V navedenem članku sem svojo predstavitev na posvetovanju izpopolnila z analizo izbranih univerzitetnih knjižnic. Četrty razlog je ta, da se že dve desetletji ukvarjam s proučevanjem organiziranosti in delovanja univerzitetnih knjižnic, pri čemer sem ugotovila, da ne obstajajo enoviti modeli evropskih knjižnic, ampak modeli v posameznih državah, ki so med seboj primerljivi. Pri vrednotenju je potrebno upoštevati, da so imele posamezne univerzitetne knjižnice različen zgodovinski razvoj, da delujejo v različnih pravnih in finančnih okvirih, da imajo različen status tako v knjižničnem sistemu države kot znotraj univerze, da imajo kadre, ki so se izobraževali v različnih izobraževalnih sistemih, da imajo različne zbirke, ki so jih pridobivale in oblikovale v različnih zgodovinskih obdobjih, da nekatere

zadovoljujejo pretežno informacijske potrebe profesorjev, raziskovalcev in študentov, druge pa tudi širše strokovne in raziskovalne javnosti, da se knjižnice z bogatimi starejšimi zbirkami bolj posvečajo ohranjanju kulturne dediščine s projekti digitalizacije, druge z mlajšimi zbirkami pa bolj zagotavljanju dostopnosti do virov, ki so potrebni uporabnikom z univerze, da nekatere predajajo dejavnosti, ki so jih do nedavnega same opravljale drugim knjižnicam, druge pa jih prevzemajo. Razlog, da sem med avstrijskimi knjižnicami izbrala Univerzitetno knjižnico Gradec in med nemškimi knjižnicami Univerzitetno knjižnico Bayreuth je ta, da sta obe knjižnici osrednji knjižnici partnerskih univerz Univerze v Mariboru, s katerima sta bila pred dvema desetletjema podpisana sporazuma o sodelovanju in s katerima vsa ta leta dobro sodelujemo na različnih področjih. Obe knjižnici sta tudi vzorčni knjižnici in njun organizacijski model so prevzele tudi druge knjižnice enakega tipa. Cilj raziskave je spoznati optimalne modele univerzitetnih knjižnic v posameznih evropskih državah z namenom izpopolnitve modela univerzitetne knjižnice v Sloveniji ob upoštevanju vseh specifičnosti v posameznih knjižničnih okoljih. Moj namen je vrednotenje knjižnic v Avstriji in Nemčiji nadgraditi z vrednotenjem knjižnic v Skandinaviji, Nizozemski in Franciji ter razširiti število kazalcev uspešnosti. Zahvaljujem se ravnateljici Univerzitetne knjižnice Gradec dr. Sigrid Reinitzer in ravnatelju Univerzitetne knjižnice Bayreuth dr. Karlu Bablu za pomoč in sodelovanje pri opravljeni raziskavi.

2 Sistemski pristop k vrednotenju knjižnic in metode

Avtor Velimir Srića meni, da mora biti izhodišče za vrednotenje knjižnic razumevanje knjižnice kot sistema. Meni, da sistem tvori skupek elementov, ki so medsebojno povezani tako, da tvorijo urejeno celoto in z vzajemnim delovanjem dajejo določene rezultate. Nadalje meni, da je cilj sistemske analize definiranje ključnih problemov v sistemu in ugotavljanje načinov za njihovo reševanje (Srića, 1981). Avtor Popovič navaja, da se s pomočjo evalvacijskih metod poskuša ugotoviti, kako določena knjižnica zadovoljuje potrebe uporabnikov in definirati temeljne omejitve in slabosti v poslovanju knjižnice ter predlagati izboljšave (Popovič, 1987, str. 3). Avtorica Abbott trdi, da deluje knjižnica kot fizični sistem, sestavljen iz prostorov, ki jih je možno obiskati in jih uporabljati kot referenčni prostor ali prostor za študij, knjižnica deluje tudi kot zbirka, katere velikost, vsebina in ažurnost so za večino uporabnikov bolj pomembni kot katerikoli drugi vidik dejavnosti in je mesto dostopa do informacij, ki ga zagotavlja s pomočjo uporabe informacijske tehnologije, preko medknjižnične izposoje in referenčne službe (Abbott, 1994). Avtorica Abbott tudi meni, da mora zaradi tega biti cilj vodstva knjižnice pri njenem upravljanju ustvariti optimalno ravnove-

sje med ekonomičnostjo, uspešnostjo in učinkovitostjo (Abbott, 1994, str. 22). Avtorica Ambrožič meni, da je eden izmed pomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na uporabo sodobnih metod menedžmenta zagotovo okolje visokošolskih knjižnic (Ambrožič, 2000, str. 104).

Pri raziskavi sem uporabila več metod, in sicer metodo systemske analize, metodo sinteze, opazovanja, intervjuja in ranga.

3 Model Univerzitetne knjižnice Gradec v Avstriji

3.1 Univerzitetna knjižnica v knjižničnem sistemu države

V Avstriji je enaindvajset univerz in prav toliko univerzitetnih knjižnic, od katerih jih je devet na Dunaju, dvanajst pa v drugih mestih. V Gradcu so štiri univerze, in sicer Univerza Karla Franca (Karl-Franzens Universität), Tehniška univerza (Technische Universität), Medicinska univerza (Medizinische Universität) in Univerza za glasbo in upodabljalno umetnost (Universität für Musik und darstellende Kunst). Univerzitetna knjižnica Gradec je druga najstarejša in največja med avstrijskimi univerzitetnimi knjižnicami, takoj za Univerzitetno knjižnico na Dunaju.

3.2 Pravni in finančni okvir

Zaradi pomanjkljivosti, ki so izhajale iz nepovezanega decentraliziranega sistema knjižnic v avstrijskih univerzah, so leta 1970 pričeli na pobudo Zveznega ministrstva za znanost in raziskovanje (Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung) z reformo univerzitetnih knjižnic. Eden izmed ciljev te reforme je bil povezati vse univerzitetne knjižnice v organizacijsko celoto. Zakona o organizaciji univerz (Universitätsorganisation Gesetz - UOG) iz leta 1975 in 1993 sta to uzakonila. Zakona sta tudi določila, da celotni knjižnični sistem z glavno knjižnico (Hauptbibliothek) vodi direktor knjižnice (Bibliotheksdirektor). Ena izmed razlik v zakonih je bila v tem, da je bil po prvem zakonu iz leta 1975 direktor knjižnice odgovoren zveznemu ministru za znanost in raziskovanje (Universitätsorganisations Gesetz, 1975), po zakonu iz leta 1993 pa je rektorju univerze (Universitätsorganisation Gesetz, 1993). Zakon iz leta 1993 je določal, da je univerzitetna knjižnica vključena v organe univerze tako, da je direktor knjižnice član senata, na univerzi pa je tudi knjižnična komisija (Bibliothekskommission).

Zakon o univerzah iz leta 2002 določa cilje, naloge, financiranje, vrednotenje, notranjo organizacijo, študijske smeri, študijske procese, pravice in dolžnosti študentov, način opravljanja izpitov, akademske stopnje, univerzitetne kadre ter njihove dolžnosti in pravice (Universitätsgesetz, 2002). Novo v zakonu v primerjavi z zakonom iz leta 1993 je to, da določa razvoj medicinskih fakultet, ki so delovale v okviru Univerze Dunaj, Univerze Gradec, in Univerze Innsbruck, v samostojne medicinske univerze. Univerze v Avstriji financira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo, ki mora s soglasjem Ministrstva za finance ob koncu drugega leta pripraviti pogodbe o financiranju univerz. Univerze prejemajo globalni proračun, ki je določen za tri leta vnaprej. Proračun vsebuje temeljni del, v katerem je delitvena formula. Univerze v okviru svojih nalog odločajo o notranji delitvi proračunskih sredstev. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo nakazuje sredstva redno mesečno. Pred iztekom triletnega pogodbenega obdobja mora univerza do 30. aprila pripraviti za ministrstvo načrt za naslednje triletno obdobje. Ministrstvo mora do 31. avgusta podati mnenje o načrtu in končati pogajanja do 31. decembra.

Zakon o univerzah v posebnem poglavju določa pripadnike univerz (Angehörige der Universitäten). Razvršča jih v osem skupin: študenti, mladi raziskovalci, zdravniki v strokovnem izobraževanju, znanstveno in umetniško univerzitetno osebje, splošno univerzitetno osebje, zasebni docenti, zaslužni profesorji in univerzitetni profesorji v pokoju. Skupino znanstvenega in umetniškega univerzitetnega osebja deli na podskupino univerzitetni profesorji in podskupino univerzitetnih docentov, znanstvenih in umetniških sodelavcev na področju znanstvenega, umetniškega in pedagoškega dela. Skupino splošnega univerzitetnega osebja deli v naslednjih pet skupin: administrativno osebje, tehnično osebje, knjižnično osebje (Bibliothekspersonal), osebje za nego bolnikov, zdravniki z nalogami v javnih zdravstvenih ustanovah. Vse osebje v splošni skupini mora imeti ustrezno strokovno kvalifikacijo, delovno razmerje sklence za poln ali skrajšan čas in ne potrebuje habilitacije. Za knjižnično osebje na vseh avstrijskih univerzah (Bibliothekspersonal), ki je uvrščeno med splošno univerzitetno osebje, je v posebnem členu navedeno, da mora imeti enotno izobrazbo na področju bibliotekarstva in informacijskih ved. V pojasnitvi člena je navedeno, da bo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo v dogovoru z univerzami skrbelo, da bo potekalo enotno izobraževanje knjižničnega osebja v Avstriji pod vodstvom Nacionalne knjižnice in s sodelovanjem drugih knjižnic. Zakon iz leta 2002 prepušča organizacijo univerzitetnih knjižnic avtonomiji univerz in tako so se na Univerzi v Gradcu odločili, da knjižnico vodita vodja za poslovanje knjižnice (Geschäftsführender Leiter) in vodja za strateški management (Leiter für Strategisches Management), do leta 2002 je knjižnico vodil direktor knjižnice (Bibliotheksdirektor).

Zakon o univerzah določa, da se lastništvo nad nepremičninami in drugim premoženjem z dnem uveljavitve zakona prenese z države na univerze. Izjema

so zbirke univerzitetnih knjižnic, ki predstavljajo celoto iz zgodovinskega, umetniškega, kulturnega ali znanstvenega vidika. Te zbirke bodo tudi v prihodnje ostale last države: Preostali deli knjižnične zbirke so last univerze tako kot drugo premoženje.

Zakon določa, da morajo uporabniki univerzitetnih knjižnic upoštevati določila knjižničnega reda. Prav tako določa, da morajo študenti oddati en izvod diplomskega, magistrskega in doktorskega dela univerzitetni knjižnici na univerzi, kjer študirajo, en izvod pa tudi Nacionalni knjižnici Avstrije. Diplomska, magistrska in doktorska dela so s predajo univerzitetnim in Nacionalni knjižnici Avstrije javno dostopna in objavljena.

Avstrijske univerze in njihove knjižnice sodijo pod Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo. Pred tem so sodile pod Ministrstvo za znanost in raziskovanje, pred reformo pa so sodile pod Ministrstvo za izobraževanje (Universitäts-gesetz, 2002).

3.3 Zgodovinski razvoj

Začetki Univerzitetne knjižnice Gradec segajo v leto 1573, ko so Jezuiti v Gradcu ustanovili kolegij s knjižnico kot konkurenčno ustanovo protestantski samostanski šoli (Protestantische Stiftsschule), kajti graško plemstvo in meščanstvo sta bila takrat pretežno protestantska. Z letom 1585 se je na Štajerskem in v Gradcu pričela protireformacija na področju visokošolskega izobraževanja. Habsburški knez in nadvojvoda Karl je kot zaščitnik katoliške cerkve tega leta jezuitski kolegij povišal v rang univerze. Ta je v naslednjih letih pod vodstvom jezuitskega reda postala duhovno središče boja proti krivoverstvu. Jedro takratnega knjižničnega fonda so bili rokopisi in tiski iz različnih samostanskih knjižnic. Leta 1773 je Marija Terezija z reformo določila, da izobraževalnih ustanov ne morejo več voditi redovi, ampak državni uradniki. Univerzitetni knjižnici Gradec je podelila status javne knjižnice. Po razpustitvi jezuitskih kolegijev na Štajerskem je knjižnica pridobila veliko knjig in njen celotni fond se je povečal na 42.000 enot. Upanje graških profesorjev in študentov, da bo univerza po razpustitvi jezuitskega kolegija postala mesto svobodnega razmišljanja, raziskovanja in poučevanja, se ni uresničilo. Izobraževalna politika Jožefa II. je zahtevala od profesorjev in študentov, da so pokorni državi. Posledično je graška univerza in nekatere druge (Innsbruck, Olomutz) izgubila rang univerze in postala licej. Leta 1825 so bila sprejeta navodila »Instruktion für die K. K. Universitätsbibliotheken«, ki so bila obvezna tudi za Univerzitetno knjižnico Gradec. Šele leta 1827 je cesar Franz II. graškemu liceju ponovno podelil rang univerze. Kot licejska je knjižnica pridobila pomemben fond, med drugim tudi 40 cerkvenih zbirk. Vendar je bila zaradi prostorske stiske in pomanjkanja kadrov v tem obdobju prisiljena prodati 18.000 izvodov. Leta 1807 je Univerzitetna knjižnica Gradec pridobila pravico

do obveznih izvodov za Štajersko, ki velja še danes. Leta 1880 je obsegal celotni knjižnični fond že 100.000 enot. Ob koncu šestdesetih let 19. stoletja so pričeli z gradnjo nove univerzitetne zgradbe. Leta 1895 je ob osrednjem poslopju univerze dobila nove prostore tudi Univerzitetna knjižnica Gradec, ki je imela v skladiščih predviden prostor za 300.000 enot, kar naj bi zadostovalo za 20 let. V novih prostorih so pričeli s postavitvijo po sistemu »*numerus currens*«. Izdelali pa so tudi sistematski katalog, ki pa so ga po letu 1925 opustili. Hitro napredovanje Univerzitetne knjižnice Gradec ob koncu 19. stoletja je potekalo vzporedno z razvojem graške univerze, vendar se je v letih med prvo svetovno vojno in prva leta po njej upočasnilo. V obdobju med obema vojnama je Univerzitetna knjižnica Gradec kot prva med avstrijskimi knjižnicami leta 1925 prevzela Pruske instrukcije in pričela z izdelovanjem abecednega predmetnega kataloga, izšla pa so tudi pravila Hansa Schleimerja »*Regeln für den Schlagwortkatalog der Universitätsbibliothek Graz*« (Hirschegger, 1989, str. 44). Med drugo svetovno vojno je razvoj knjižnice zastal, ponoven vzpon, ki se nadaljuje še danes, pa se je pričel po letu 1945. Knjižnica se je prostorsko širila in prevzela pri uvajanju novih organizacijskih oblik, novih nosilcev informacij in informacijske tehnologije vodilno vlogo med avstrijskimi knjižnicami. Leta 1983 je prenesla abecedni imenski katalog na mikrofise. Leta 1978 je pričela s poizvedbami v on-line bazah podatkov. Leta 1979 je kot prva avstrijska knjižnica uvedla računalniško podprti sistem izposoje GRIBS, njen model pa so prevzele tudi druge knjižnice. Leta 1986 se je vključila v vzajemni računalniško podprti sistem avstrijskih knjižnic BIBOS (Guide to university libraries in the Work community Alps-Adria, 1992, str. 17). Leta 1988 je pričela z nabavo baz v obliki CD-ROM in jih leta 1992 kot prva izmed avstrijskih knjižnic povezala v mrežo, njen model pa so prevzele tudi druge knjižnice. Leta 1995 je pričela rokopise prenašati na nove nosilce informacij v obliki CD-ROM. Leta 1996 se je v novo poslopje ob glavni knjižnici preselila fakultetna knjižnica za pravo, družbene vede in ekonomijo, dodatne prostore pa je dobila tudi glavna knjižnica v obsegu 9.000 m².

3.4 Organizacijska struktura

Organizacija knjižnic Univerze v Gradcu je bila pred začetkom reforme avstrijskih univerz leta 1970 decentralizirana in razdrobljena. Pri tem modelu organizacije so pogosti negativni elementi. Knjižnice pri fakultetah in inštitutih so imele slabe prostorske pogoje, premalo kadrov, študentom so bile nedostopne, imele so kratek odpiralni čas, vodili so jih kadri brez knjižničarske izobrazbe, preglednost nad celotnim fondom je bila pomanjkljiva, knjižnice niso imele centralnega kataloga, periodičnih publikacij je bilo premalo in njihovi naslovi so se podvajali, knjižnice niso imele zbirke učbenikov, med seboj niso koordinirale poslovanja in nabave, osrednja knjižnica ni bila odgovorna za decentralizirane knjižnice. Pri pripravi projekta reforme so sodelovali tudi bibliotekarji Univerzitetne knjižnice

Gradec. Analizirali so različne modele in ugotovili, da so univerzitetne knjižnice v večini držav po svetu enote univerz in da se je model univerzitetnega knjižničnega sistema s centralnim bibliotekarskim vodstvom in upravo znotraj univerze, ki se je najprej uveljavil v Veliki Britaniji, na mnogih univerzah dokazal kot optimalen. Kot cilj reforme avstrijskih univerzitetnih knjižnic so si njeni predlagatelji zadali, da mora univerzitetni knjižnični sistem ob zagotovitvi ustreznega pravnega statusa v okviru države in univerze, ob zadostnem številu kadrov in finančnih sredstvih ustvariti optimalno, k uporabnikom usmerjeno ponudbo knjižničnega gradiva ter informacij za pedagoško in raziskovalno delo. Pri vseh načrtih univerz, tako pri načrtovanju prostorov, računalniške opreme kot tudi pri drugem, je treba upoštevati potrebe knjižnic. Na uveljavitev modela je vplivala potreba po racionalni porabi razpoložljivih finančnih sredstev in računalniški povezavi univerzitetnih knjižnic. Knjižnični sistem Univerze Gradec predstavlja celoto, ki jo sestavljajo glavna knjižnica ter fakultetne, strokovne in inštitutske knjižnice. Glavna knjižnica je infrastrukturna ustanova, ki posreduje knjižnično gradivo in informacije uporabnikom z univerze in tudi drugim iz regije. Je izposojevalna, depozitna in arhivska knjižnica, v kateri se najaktualnejše knjižnično gradivo nahaja v prostem pristopu, drugo pa je v skladišču. Uporabnikom omogoča računalniško pregledovanje dostopnega knjižničnega gradiva, uporabo avdio- in video gradiva v mediateki ter reprografskih aparatov. Glavna knjižnica koordinira izdelavo klasičnih in računalniških katalogov, medknjižnično izposoji ter ureja zbirko učbenikov. V njenih prostorih so posebne zbirke in restavratorske delavnice. Glavna knjižnica je tudi informacijsko in upravno središče knjižničnega sistema. Knjižnični sistem graške univerze sestavljajo poleg glavne še 1 fakultetna knjižnica (Fakultätsbibliothek), 9 strokovnih knjižnic (Fachbibliotheken) in 60 inštitutskih knjižnic (Institutsbibliotheken). Med fakultetne uvrščajo Fakultetno knjižnico za pravne, družboslovne in ekonomske vede. Med strokovne pa spadajo: knjižnica za anglistiko in amerikanistiko, knjižnica za geografijo, knjižnica za zgodovino, knjižnica za germanistiko, knjižnica za matematiko, knjižnica za pedagogiko, knjižnica za slavistiko, knjižnica za romanistiko in knjižnica za prevajalstvo. Knjižnice so v novo urejenih prostorih posameznih fakultet. Strokovne knjižnice za pedagogiko, slavistiko, romanistiko in prevajalstvo so v skupnih prostorih Univerzitetnega centra Wall in imajo skupno izposoji ter kadre. Strokovne knjižnice ponujajo uporabnikom specialno gradivo in informacije, ki jih nujno potrebujejo pri pedagoškem in raziskovalnem delu posameznih znanstvenih in strokovnih področij. Gradivo je v prostem pristopu. Strokovne knjižnice so nastale z združevanjem inštitutskih knjižnic in ta proces na Univerzi Gradec nadaljujejo. Tudi preostale inštitutske knjižnice, ki jih bodo postopoma združili v večje celote, sodijo pod centralno upravo glavne knjižnice. Na univerzi so tudi priročne knjižnice (Handapparate), ki so ob delovnih mestih univerzitetnih profesorjev. Ta vrsta knjižnic deluje tudi za področje medicine. Obsegajo manjše število enot gradiva, ki ga profesorji nujno potrebujejo, in so del centralnega sistema nabave in katalogizacije. Organizacijska struktura Univerzitetne knjižnice Gradec obsega naslednje

organizacijske enote: vodja za poslovanje knjižnice, vodja za strateški management, uprava s kadrovsko službo ter službo za proračun in stavbe, enota za nabavo, gradnjo zbirk in obdelavo, enota za informacije, enota za delo z uporabniki, enota za posebne zbirke, enota mediateke, enota za povezavo s knjižnicami pri inštitutih in klinikah, enota fakultetnih in strokovnih knjižnic. V Univerzitetni knjižnici Gradec imajo tudi štabne službe: uprava knjižnice, uprava proračuna in stavb, referat za izobraževanje, referat za razstave, referat za načrtovanje in koordiniranje projektov, referat za mednarodne projekte, referat za konzorcije, centralna redakcija za normativne datoteke. V vseh štabnih službah razen v upravi delajo delavci, ki opravljajo osnovne naloge v drugih enotah knjižnice (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 12). V Univerzitetni knjižnici Gradec so tudi strokovni referenti za 32 strokovnih področij. Nekateri opravljajo samo naloge strokovnih referentov, drugi pa ob osnovnih nalogah skrbijo še za različne enote knjižnic. Strokovni referenti posredujejo enoti za nabavo predloge za nakup knjižničnega gradiva na svojem področju in ga vsebinsko obdelajo.

3.5 Kadri

V Univerzitetni knjižnici Gradec je sistemiziranih 122 delovnih mest, na katerih je zaposlenih 107 oseb za polni in 15 za polovični delovni čas. Do začetka leta 2003 je bilo sistemiziranih 137 delovnih mest, a so po ustanovitvi samostojne Univerze za medicino spremenili sistemizacijo Univerzitetne knjižnice Gradec in 15 delovnih mest ukinili, jih ustanovili v knjižnici Univerze za medicino ter prerazporedili 15 delavcev. Vse enote v glavni knjižnici Univerze v Gradcu in vse strokovne ter fakultetno knjižnico vodijo delavci z magisterijem ali doktoratom in profesionalnimi bibliotekarskimi znanji, ki so uvrščeni v skupino knjižničnih delavcev (Bibliothekspersonal). (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 21).

3.6 Celotna knjižnična zaloge in letni prirast

Celotna knjižnična zaloge Univerzitetne knjižnice Gradec šteje 3.491.448 enot, od tega je jih 2.742.757 enot v glavni knjižnici in 748.691 enot v fakultetni in strokovnih knjižnicah. Med knjižnicami je največja fakultetna knjižnica za pravne, družboslovne in ekonomske vede s 314.000 enotami, druga je strokovna knjižnica za anglistiko in amerikanistiko s 86.000 enotami, najmanjša pa strokovna knjižnica za prevajalstvo s 18.641 enotami. Univerzitetna knjižnica Gradec ima naročenih 3.508 tekočih naslovov serijskih publikacij.

Letni prirast v Univerzitetni knjižnici Gradec je v letu 2003 znašal 46.539 enot, od tega 31.849 enot v glavni in 14.690 v drugih knjižnicah. Za nakup so namenili

2.914.000 EUR, kar je 699.360.000 SIT. V Univerzitetni knjižnici Gradec razporejajo sredstva za nakup glede na potrebe in velikost posameznih fakultet. V okviru teh skupin pa še po strokovnih področjih. Tako se na primer sredstva za naravoslovne fakultete delijo podrobneje na naslednja področja: matematika, eksperimentalna fizika, teoretična fizika, meteorologija, astronomija, anorganska kemija, organska kemija, farmacevtska kemija, biokemija, farmakologija, mineralogija, geologija, zoologija, rastlinska fiziologija, botanika, geografija, toksikologija, teoretična kemija, analitska kemija, mikrobiologija in druge.

3.7 Uporabniki

Uporabniki Univerzitetne knjižnice Gradec so univerzitetni profesorji, raziskovalci, drugo osebje univerze in študenti. Poleg navedenih so uporabniki knjižnice tudi drugi občani, ki gradivo potrebujejo za študij in raziskovanje. Število vseh uporabnikov je 40.853. V letu 2003 so si na dom izposodili 232.070 enot. Obisk v čitalnicah pa je znašal 600.000 enot, medtem ko števila enot, ki so si jih uporabniki izposodili v čitalnicah, v letnem poročilu ne navajajo. Število aktivne medknjižnične izposoje je 4.348 enot, pasivne pa 17.474 enot. Uporabnikom je v čitalnicah na voljo 1.071 sedežev, od tega 465 v glavni knjižnici in 606 v fakultetnih in strokovnih knjižnicah. Največ, to je 350, jih je v novi fakultetni knjižnici za pravne, družboslovne in ekonomske vede, najmanj, to je 50, pa v strokovni knjižnici za zgodovino (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 126).

3.8 Uvajanje informacijske tehnologije

Univerzitetna knjižnica Gradec je med avstrijskimi knjižnicami pri uvajanju informacijske tehnologije vodilna. Prva je uvedla računalniško podprti sistem izposoje GRIBS in med prvimi pričela sodelovati v avstrijskem sistemu BIBOS (Bibliotheks-Organisations-System). Sistema BIBOS in GRIBS nista bila združena. BIBOS je vključeval naslednje module: za nabavo, inventarizacijo, katalogizacijo, OPAC, nabavo in obdelavo periodičnih publikacij, kontrolo finančnih sredstev in kadrovske evidenco.

Leta 1997 so avstrijske znanstvene knjižnice izbrale sistem ALEPH 500, s katerim so nadomestile vzajemni sistem BIBOS, sistem lokalne izposoje GRIBS in sistem upravljanja časopisov ZSVS. Sistem ALEPH so izbrale med desetimi sistemi. Pri vrednotenju ponujenih sistemov je sodelovalo 35 ekspertov iz avstrijskih znanstvenih knjižnic, informacijskih centrov, univerz in ministrstev. Med prvimi knjižnicami, ki so uvedle sistem ALEPH v svoje delovanje, so bile univerzitetne knjižnice Dunaj, Innsbruck, Salzburg in Linz. Sledila je Univerzitetna knjižnica Gradec, v kateri je bila imenovana delovna skupina petnajstih

bibliotekarjev in informatikov, ki je usmerjala prehod na novi sistem (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1997, str. 51).

Po prehodu na sistem ALEPH je bilo leta 1998 potrebno opraviti konverzije šestih sistemov, ki so jih pred tem uporabljale knjižnice Univerze v Gradcu, in sicer: sistem vzajemne katalogizacije BIBOS, sistem izposoje v glavni knjižnici in knjižnici fakultete za pravo, družbene in ekonomske vede GRIBS, sistem avstrijske podatkovne zbirke časopisov ÖZDB, sistem katalogizacije na fakulteti za pravo, družbene in ekonomske vede FB-Info, sistem izposoje v strokovnih knjižnicah EMILE in sistem upravljanja časopisov ZSVZ. Ti sistemi so imeli različne strukture podatkov in s prehodom na sistem ALEPH je bila uporabnikom omogočena enotnost dostopa (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1998, str. 49)

Konverzija starih sistemov v sistem ALEPH se je nadaljevala tudi po letu 1999 in 2000 (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2000, str. 55). Leta 2001 so obstoječim modulom v sistemu ALEPH dodali še modul medknjižnične izposoje (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2001, str. 49). Leta 2002 so popolnoma opustili stari sistem upravljanja časopisov ZSVZ in prešli na ALEPH (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2002, str. 51). Leta 2003 so izpopolnili modul serijskih publikacij in datoteko uporabnikov ter sklenili pogodbo o souporabi sistema ALEPH s knjižnico Medicinske univerze (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 29).

V Univerzitetni knjižnici Gradec so v Avstriji med prvimi pričeli z on-line ponudbo baz in baz v obliki CD-ROM, ki so jih povezali v mrežo. 32 naslovov baz CD-ROM je bilo dostopnih v univerzitetnem mrežnem sistemu, poleg tega pa so uporabnikom ponudili še 32 baz na lokalnem nivoju. Med viri v obliki CD-ROM so bile bibliografije, katalogi, enciklopedije, slovarji, indeksi citatov in temeljne baze za znanstvena področja, ki jih obsegajo univerzitetni programi. Leta 1999 so sistem mreže CD-ROM razširili in uvedli Ultra*Net 3 Professional, ki omogoča dostopnost do vse podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1999, str. 54). Nekaj mesecev sta stari in novi sistem delovala vzporedno. Citrix Metaframe je omogočil dostopnost uporabnikom z različnih lokalnih sistemov, med katerimi so DOS, Windows, MacIntosh in Unix (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1999, str. 54). Leta 2000 so omogočili uporabnikom Univerze v Grazu dostopnost tudi z domačih računalnikov (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2000, str. 56). Leta 2003 so sistem razširili v sodelovanju z ustanovo H+H Netman Enterprise in računalniško opremo Compaq PL ML530. Uporabnikom je na voljo ICA-protokol v okviru Citrix Metaframe. Uporabnikom zunaj univerzitetnega kampusa zagotavlja dostop sistem VPN, ki ga vzdržuje centralna informacijska služba Univerze v Gradcu (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 30).

Univerzitetna knjižnica Gradec je leta 1996 zagotovila uporabnikom WEB-server (http://www-ub.kfunigraz.ac.at) (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1998, str. 52). Leta 1999 so spremenili strukturo WEB-serverja. S tem so omogočili za uporabnike prijaznejši dostop do vseh podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM, on-line kataloga ALEPH, elektronskih revij s polnimi besedili, naročil medknjižnične izposoje, gradiva v mediateki, gradiva v posebnih zbirkah in kataloga rokopisov v obliki on-line (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1999, str. 55). Leta 1998 je bilo število poizvedb uporabnikov (session) 107.000 in število prijav (hits) 1,8 milijona, od tega 75 % iz Avstrije, 13 % iz Združenih držav Amerike in 7 % iz Nemčije (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1998, str. 52). Leta 2000 se je število prijav (hits) na sistem povečalo za 60 % v primerjavi z letom poprej in je znašalo 12 milijonov, medtem ko je bilo število poizvedb uporabnikov (session) 345.000 (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2000, str. 57). Zaradi naraščajočega obsega uporabe so leta 2001 prenesli domačo stran Univerzitetne knjižnice Gradec z WEB-serverja knjižnice na WEB-server univerze (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2001, str. 50). Leta 2002 in 2003 so ponovno spremenili strukturo in podobo domače strani s ciljem zadovoljiti potrebe uporabnikov (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 30).

Informacijska služba UBIS opravlja poizvedbe za uporabnike v podatkovnih zbirkah v obliki on-line, podatkovnih zbirkah v obliki CD-ROM, elektronskih revijah s polnim besedilom ter podatkovnih zbirkah, ki so dostopne preko interneta. Zagotovljena je dostopnost do dvanajstih informacijskih servisov (hosts), med katerimi so A-online, BRZN, BKA, Data Star, Dialog Information Retrieval Service, FIZ-Technik, GBI, IAEA, Juris, LEXIS-NEXIS, STN International, WSR (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 31). Zagotovljena je dostopnost do 122 podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM, med katerimi so ABI-INFORM, INSPEC, MLA International Bibliography, PERINORM, PsychINFO, SCI, SSCI, TOXLINE, ULLMAN'S Encyclopedia of Industrial Chemistry, ULRICH'S Plus, VLB, WISO, ZDB. Opravljenih je bilo 36.469 poizvedb, največ, in sicer 4.662, je bilo opravljenih v podatkovni zbirki avstrijskih časopisov ter 2.209 v Journal Citation Reports.

Leta 1998 so pričeli s projektom izgradnje knjižnice elektronskih časopisov. Cilj projekta je bilo zagotoviti dostopnost do elektronskih časopisov s polnimi besedili z vseh osebnih računalnikov in terminalov v okviru Univerze v Gradcu. Leta 1999 je bilo dostopnih 386 revij s področja naravoslovnih ved in medicine (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1999, str. 95). Leta 2000 se je Univerzitetna knjižnica Gradec povezala z drugimi avstrijskimi univerzitetnimi knjižnicami v konzorcij za 1.200 elektronskih revij pri založbi Elsevier, konzorcij za 550 elektronskih revij pri založbi Kluwer in s 140 nemškimi znanstvenimi knjižnicami v skupnost Elektronske knjižnice časopisov Regensburg (Elektronische Zeitschriftenbibliothek Regensburg). Leta 2003 so v Univerzitetni knjižnici Gradec zago-

točili licence za 6.303 naslov elektronskih revij, od katerih je bilo 2.034 naslovov s področja medicine (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 95). Zanimivo je, da to pomeni le 32 % vseh licenc, vendar je kar 60 % (85.323) vseh poizvedb v elektronskih časopisih v letu 2003 bilo s področja medicine. Leta 2001 je bilo 36 % poizvedb v elektronskih časopisih iz medicine, 16 % iz biologije, 15 % iz kemije in farmacije, 5 % iz psihologije, 5 % iz fizike, 3 % iz gospodarskih ved, 2 % iz matematike, 2 % iz informatike, 1 % iz splošnega naravoslovja, 1 % iz sociologije, 1 % športa, 1 % iz geologije, 1 % iz bibliografij, 1 % iz pedagogike, 1 % iz tehniških ved, 1 % iz agronomije, 1 % iz ekologije, 1 % iz književnosti, 1 % iz prava, 1 % iz zemljepisa, 1 % elektrotehnike, 1 % iz prometa, 1 % iz politologije ter skupno 1 % iz zgodovine, filozofije, anglistike, amerikanistike, germanistike, etnologije, teologije, muzikologije, umetnostne zgodovine, arhitekture, romanistike, arheologije, slavistike in klasične filologije (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2001, str. 96).

3.9 Projekti uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

Že leta 1996 so v Univerzitetni knjižnici Gradec pričeli s pilotnim projektom digitalizacije. Cilj projekta je bila določitev tehničnih in konzervatorskih parametrov za trajno konverzijo knjižničnega gradiva v avstrijskih znanstvenih knjižnicah v digitalno obliko in pridobitev statusa centra za retrodigitalizacijo v Avstriji. Prvo fazo projekta so zaključili po dveh letih (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1998, str. 101). Analizirali so tudi pravne vidike ter možnosti uporabe zbirk za znanstvene in komercialne namene. Vključili so se tudi v projekt UNESCO-a »Memory of the World«. Leta 1999 so prenesli v digitalno obliko Romanske knjižne ilustracije (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1999, str. 103). Leta 2000 so uredili posebne prostore za digitalizacijo in izpopolnili opremo (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2000, str. 106). Leta 2001 so opravili digitalizacijo iluminiranih rokopisov Univerzitetne knjižnice Heidelberg (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2001, str. 104). Leta 2002 so nadaljevali z digitalizacijo rokopisov v okviru projekta ALO (Austrian Literature On-line) ter digitalizirali po pogodbi gradivo Univerzitetne knjižnice Heidelberg in Univerzitetne knjižnice Regensburg (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2002, str. 90). Tudi leta 2003 so nadaljevali z digitalizacijo rokopisov iz lastne zbirke ter po pogodbi za univerzitetne knjižnice v Avstriji in Nemčiji (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 46).

Leta 1997 so zaključili s projektom ureditve mediateke v novih prostorih v bližini glavne univerzitetne knjižnice s površino 545 m². Njen cilj je nabava, obdelava in posredovanje multimedijskega gradiva z vseh znanstvenih področij s posebnim poudarkom na uporabi CD-ROM lokalno, CD-ROM v mreži, interneta, mikrofilmov, videofilmov in avdio gradiva (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1997, str. 65). Uporabnikom je na voljo 8 delovnih mest z opremo za video,

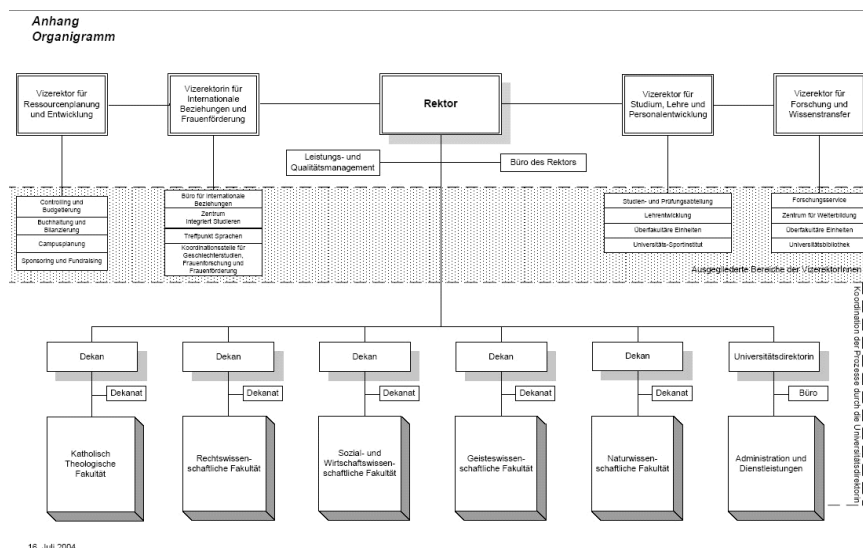
8 osebnih računalnikov za internet in intranet, 4 osebni računalniki za CD-ROM, 4 osebni računalniki z obdelavo besedila, 3 delovna mesta z opremo za nosilce zvoka, 10 delovnih mest za uporabo mikro-oblik, 3 delovna mesta za opremo DVD (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 49). Že leta 1997 so pričeli s projektom Digitalni video-seznam mediateke, ki omogoča uporabnikom hiter in strokovno pravičen izbor iz zbirke video-filmov. Poleg bibliografskih podatkov o filmih so v univerzitetni mreži dostopni tudi dvominutni deli filmov v digitalni obliki. Uporabniki pa si po opravljenem izboru lahko ogledajo celotni film s pomočjo opreme v mediateki.

Že leta 1997 so pričeli sodelovati v pomembnih mednarodnih projektih, in sicer v projektu DIEPER (Digitalizacija evropskih periodičnih publikacij) ter projektu Razvoj strateškega načrta za Univerzo Sankt Petersburg (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 1997, str. 6). Leta 2003 so pričeli sodelovati v mednarodnem projektu META-e. Cilj projekta je digitalizacija monografskih in periodičnih publikacij z avtomatsko izdelavo meta-podatkov, kar zagotavlja večjo učinkovitost in preprostejšo dostopnost. Nadaljujejo s sodelovanjem v mednarodnem projektu BOOKS 2U, katerega cilj je razvoj novih storitev za medknjižnično izposojanje. Namesto pošiljanja monografskih publikacij, ki niso avtorsko zaščitene, v originalu, jih prenesejo v digitalno obliko in tako tudi posredujejo uporabnikom. Sodelujejo tudi v projektu EU eTen C23038 Touch and turn, katerega cilj je zagotoviti dostopnost do dragocenih knjižničnih zbirk preko interneta in novo predstavitev s pomočjo sistema Touch Kiosk (Jahresbericht Universitätsbibliothek Graz, 2003, str. 92).

3.10 Vizija uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

Cilj knjižnice je tudi v prihodnjih letih ohraniti vodilno vlogo med avstrijskimi knjižnicami pri uvajanju novih tehnologij in organizacijskih oblik ob ohranjanju kulturne dediščine s prenosom v digitalno obliko. Knjižnica bo v prihodnje povečala sodelovanje v evropskih projektih ter svetovala knjižnicam v drugih evropskih državah pri pripravi njihovih strateških načrtov. Razširila bo ponudbo storitev digitalizacije gradiva za knjižnice in druge ustanove v tujini.

Sapač, I. Vrednotenje modelov univerzitetnih knjižnic v Avstriji, Nemčiji in Sloveniji

Slika 1: Organigramm Univerze v Gradcu

Geschäftsführender Leiter	
Leiter für Strategisches Management	
1: Erwerbung, Bestandsaufbau und Buchbearbeitung	Erwerbung: Kauf, Pflicht, Tausch, Geschenk Formalerschliessung, Retrokatalogisierung Sacherschliessung Einbandstelle Schlussstelle Zeitschriftenkoordination
2: Information	Auskunftsdienste Freihandbestände Bibliothekssysteme PC-Arbeitsplätze
3: Benützung	Ortsausleihe Fernleihe Magazin Zeitschriftenlesesaal Bibliothek für Studierende
4: Sondersammlung	Handschriften und Inkunabeln Reserve alter Drucke von 1501 bis 1900 Landkarten Medienkonversion Historisches Archiv Nachlässe Restaurierwerkstätte
5: Mediathek	Multimediamaterialien Mikroformen CD-ROM Internet und Intranet

6: Fakultätsdienst	Zentrale Aussenstellen an Instituten und Kliniken
7: Dezentrale Bibliotheken	ReSoWi-Fakultätsbibliothek Medizin-Bibliotheken Fachbibliothek für Anglistik und Amerikanistik Fachbibliothek für Geographie und Raumforschung Fachbibliothek für Geschichte Fachbibliothek für Germanistik Fachbibliothek für Mathematik Fachbibliotheken im Universitätszentrum Wall: Fachbibliothek für Erziehungs- und Bildungswissenschaften Fachbibliothek für Slawistik Fachbibliothek für Romanistik Fachbibliothek für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft
Stabsabteilungen	
Büro der Universitätsbibliothek	Sekretariat Seniorenreferat Blindenreferat
Budgetverwaltung, Sicherheits- und Präventivdienst	Rechnungswesen Beschaffungswesen, Inventar Gebäudeverwaltung, Haustechnik, Wartung, Brandschutz Offsetstelle
Ausbildungsreferat	Bibliothekarische Fachausbildung
Ausstellungen	Organisation von Ausstellungen und anderen Veranstaltungen
Baureferat	Planung und Koordination von Bibliotheksbauprojekten
Internationale Projekte	Teilnahme an internationalen bibliothekarischen Initiativen
E-Medien und Konsortienmanagement	Bestabbaufbau und Koordination von e-Zeitschriften und e-Büchern
Zentrale Redaktion	Pflege und Weiterentwicklung von bibliographischen Regelwerken und Normdateien

Slika 2: Organigram Univerzitetne knjižnice v Gradcu

Sapač, I. Vrednotenje modelov univerzitetnih knjižnic v Avstriji, Nemčiji in Sloveniji

A	Buch- und Bibliothekswesen Allg. Hochschulwesen	K	Bildende Kunst
B	Religion, Theologie	L	Musik, Theater, Film
C	Philosophie Frauenforschung	M	Geschichte Volkskunde
D	Recht, Verwaltung	N	Umweltwissenschaften
E	Wirtschafts- und Sozialwissen- schaften	O	Geographie, Reisen
F	Politik	P	Medizin
Ga	Allg. Sprachwissenschaften	Q	Allgemeine Naturwissen- schaften
Gb	Allg. Literaturwissenschaften	R	Organische Naturwissenschaften
Gc	Klassische Philologie	S	Anorganische Naturwissenschaften
Gd	Germanistik Skandinavistik	Sb	Astronomie
Ge	Anglistik, Amerikanistik	Sf	Physik
Gf	Romanistik	Sg	Chemie
Gg	Slawistik	Sh	Mathematik, Informatik, Neue Medien
Gh	Indogermanistik, Orientwiss- enschaften	T	Technik, Gewerbe, Industrie
H	Schöne Literatur, Belletristik	U	Land- und Forstwirtschaft
I	Psychologie, Pädagogik	V	Sport

Slika 3: Področja strokovnih referentov v Univerzitetni knjižnici v Gradcu

Tabela 1: Univerzitetna knjižnica Gradec v letu 2003

		OSREDNJUA KNJIŽNICA	FAKULTETNE, STROKOVNE IN INŠTITUTSKE KNJIŽNICE	SKUPAJ
FINANČNA SREDSTVA ZA NABAVO	EUR	1,464.000	1,450.000	2,914.000
	SIT	351,360.000	348,000.000	699,360.000
ŠTEVILO ZAPOSLENIH V KNJIŽNICI		84	38	122
SKUPNI KNJIŽ. FOND		2,742.757	748.691	3,491.448
LETNI PRIRAST		31.849	14.690	46.539
TEKOČI NASLOVI SERIJSKIH PUBLIKACIJ		-	-	3.508
SKUPNO ŠTEVILO UPORABNIKOV		-	-	40.853
IZPOSOJA, SKUPAJ		-	-	232.070

Tabela 2: Fakultetne in strokovne knjižnice znotraj Univerzitetne knjižnice Gradec v letu 2003

ZAP. ŠT.	KNJIŽNICA	KNJIŽNIČNI FOND	ŠTEVILO ZAPOSLENIH V KNJIŽNICI
1	FAKULTETNA KNJIŽNICA ZA PRAVNE, DRUŽBOSLOVNE IN EKONOMSKE VEDE	314.000	16
2	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA ANGLISTIKO IN AMERIKANISTIKO	86.000	3
3	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA GEOGRAFIJO	37.400	3
4	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA ZGODOVINO	68.800	3
5	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA GERMANISTIKO	64.000	3
6	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA MATEMATIKO	65.220	2
7	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA PEDAGOGIJO	26.647	2
8	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA SLAVISTIKO	19.690	2
9	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA ROMANISTIKO	48.293	2
10	STROKOVNA KNJIŽNICA ZA PREVAJALSTVO	18.641	2
Σ	SKUPAJ	748.691	38

4 Model Univerzitetne knjižnice Bayreuth v Nemčiji

4.1 Univerzitetna knjižnica v knjižničnem sistemu države

Univerzitetna knjižnica Bayreuth se uvršča v skupino novih univerzitetnih knjižnic na Bavarskem, v kateri so tudi univerzitetne knjižnice Augsburg, Passau, Bamberg, Regensburg, knjižnica Katoliške univerze Eichstätt in knjižnica vojaške univerze Neubiberg. V skupini starejših univerzitetnih knjižnic na Bavarskem pa so univerzitetne knjižnice München, Erlangen-Nürnberg, Würzburg in knjižnica Tehniške univerze v Münchnu. V novih univerzitetnih knjižnicah se je uveljavil integrirani model s centralizirano strokovno nabavo in obdelavo celotnega knjižničnega fonda, ki je namenjen profesorjem in študentom. V starejših univerzitetnih knjižnicah pa obstaja še decentraliziran model. Nove univerzitetne knjižnice imajo veliko osrednjo knjižnico (Zentralbibliothek), ki nabavlja in obdeluje gradivo ter ga izposoja tudi zunaj knjižnice, ter manjše oddelčne knjižnice (Teilbibliotheken). Te so v prostorih pri posameznih fakultetah ali šolah. Uporabnikom ponujajo gradivo v čitalnicah. Prednosti modela integriranega univerzitetnega knjižničnega sistema v nemških knjižnicah je razložil Rupert Hacker.

4.2 Pravni in finančni okvir

Bavarske univerze in njihove knjižnice sodijo pod Bavarsko ministrstvo za znanost, raziskovanje in umetnost (Bayerisches Staatsministerium für Wissenschaft, Forschung und Kunst), ki je njihov glavni financer. Status univerz Bavarske in s tem tudi univerzitetnih knjižnic določa Bavarski visokošolski zakon BayHSchG (Bayerisches Hochschulgesetz), ki je pričel veljati 2. oktobra 1998. Pred tem je veljal Bavarski visokošolski zakon iz leta 1988. Prvi del novega zakona se nanaša na državne visokošolske ustanove, drugi del pa na nedržavne visokošolske ustanove. Zakon določa naloge ustanov, članstvo, notranjo organizacijo, financiranje, upravljanje, študijske procese, pravice in dolžnosti študentov, način opravljanja izpitov, akademske stopnje.

Visoko šolstvo je namenjeno razvoju znanosti in umetnosti z raziskovanjem, poučevanjem, študijem in izobraževanjem v svobodni, demokratični, socialni in pravni državi. Visoke šole (Hochschulen) pripravljajo na poklicno dejavnost, ki zahteva uporabo znanstvenih spoznanj in znanstvenih metod. Univerze (Universitäten) so namenjene predvsem raziskovanju in poučevanju ter ju povezujejo v pretežno znanstveno usmerjeno izobraževanje. Umetniške visoke šole (Kunsthochschulen) so namenjene predvsem negovanju umetnosti in razvoju umetniških sposobnosti. Visoke strokovne šole (Fachhochschulen) posredujejo z uporabno usmerjenim poučevanjem izobrazbo, ki prispeva k samostojni uporabi znanstvenih metod in umetniških dejavnosti v praksi (Bayerisches Hochschulgesetz, 1998, Art. 2).

Država Bavarska financira državne visokošolske ustanove na osnovi naslednjih kriterijev: števila profesorjev, znanstvenih in umetniških sodelavcev, števila študentov, razmerja med številom absolventov in številom vseh študentov v študijskem letu, uspešnosti pri pospeševanju znanstvenega dela mladih raziskovalcev, razmerja med sredstvi države in sredstvi, ki jih pridobi ustanova z raziskovalnim delom iz drugih virov. Visokošolske ustanove predložijo ministrstvu razvojni načrt, v katerem navedejo potrebna finančna sredstva. Ob upoštevanju kriterijev je odločitev ministrstva visokošolskim ustanovam znana pred pričetkom novega koledarskega leta (Bayerisches Hochschulgesetz, 1998, Art. 7).

Visokošolski zakon določa štiri skupine članov visokošolske ustanove. V prvi skupini so profesorji (ki so v delovnem razmerju kot državni uradniki ali nameščenci), v drugi skupini so znanstveni in umetniški sodelavci (asistenti), v tretji skupini so drugi sodelavci (ki so v delovnem razmerju kot državni uradniki ali nameščenci), v četrti skupini so študenti. Bibliotekarji so uvrščeni v tretjo skupino (Bayerisches Hochschulgesetz, 1998, Art. 17).

Zakon določa kategorijo znanstvenih ustanov (Wissenschaftliche Einrichtungen) in centralnih ustanov (Zentrale Einrichtungen). Znanstvene ustanove se lahko po soglasju ministrstva in visokošolskih ustanov ustanovijo kot samostojne za posamezna znanstvena področja, če je njihova ustanovitev smotrna glede na njihovo nalogo. Centralne ustanove delujejo v okviru visokih šol in niso samostojne. Centralne ustanove delujejo po pravilih, ki jih sprejme senat visoke šole v soglasju z vodstvom te ustanove. Zakon določa, da je knjižnica centralna ustanova. Obsega celotno knjižnično zalogo visokošolske ustanove in se deli na osrednjo knjižnico (zentrale Bibliothek) in oddelčne knjižnice (Teilbibliotheken), ki obstajajo predvsem za posamezna strokovna področja (Fachbereiche). Oddelčne knjižnice predlagajo naslove knjig in časopisov, postopke nabave izvede osrednja knjižnica. Oddelčne knjižnice so v bistvu prezenčne knjižnice. Ministrstvo lahko sprejme za uporabo knjižnic knjižnični red (Bayerisches Hochschulgesetz, 1998, Art. 32).

Na osnovi Visokošolskega zakona iz leta 1988 je ministrstvo leta 1993 sprejelo Splošni knjižnični red bavarskih državnih knjižnic ABOB (Allgemeine Benützungssordnung der Bayerischen Staatlichen Bibliotheken), ki v 28 členih določa naloge knjižnic, varstvo podatkov, upravičence uporabe knjižnic, nadzor, obnašanje uporabnikov knjižnic, nadomestilo povzročene škode, informacijske storitve, razstave, članarino, izposojevalnino, izposajo, naročanje knjig, izposojevalne roke, rezervacije, vračila, uporabo čitalnic, medknjižnično izposajo, uporabo rokopisne in drugih posebnih zbirk, izrekanje prepovedi uporabe knjižnic, posebne določbe visokošolskih ustanov. Splošni knjižnični red velja za Bavarsko državno knjižnico München, regionalne državne knjižnice (Amberg, Ansbach, Aschaffenburg, Bamberg, Coburg, Dillingen, Neuburg, Passau, Regensburg), bavarske univerzitetne knjižnice (München, Erlangen-Nürnberg, Würzburg, Regensburg, Augsburg, Bayreuth, Passau, Bamberg) (Allgemeine Benützungssordnung der Bayerischen Staatlichen Bibliotheken, 1993, Art. 1).

Bavarske državne knjižnice, vključno z univerzitetnimi knjižnicami, so javne knjižnice namenjene doseganju znanstvenih ciljev, strokovnemu izpopolnjevanju in permanentnemu izobraževanju. V knjižnicah, ki so centralne ustanove (zentrale Einrichtungen) v smislu Bavarskega visokošolskega zakona, so naloge pri podpori raziskovanja, poučevanja in študija prednostne. Najpomembnejše naloge bavarskih državnih knjižnic so nuditi uporabnikom knjižnično gradivo v prostorih knjižnic, posojati gradivo zunaj knjižnic, posredovati gradivo drugim knjižnicam, izdajati lastne publikacije, posredovati uporabnikom informacije iz lastnih in tujih katalogov ter podatkovnih zbirk, pripravljati razstave in izobraževati uporabnike. Knjižnično gradivo so predvsem knjige, časopisi, časniki, rokopisi, grafike, zemljevidi, muzikalije, mikrooblike, avdiovizualno gradivo in elektronski nosilci podatkov (Allgemeine Benützungssordnung der Bayerischen Staatlichen Bibliotheken, 1993, Art. 2). Uporaba knjižnic je dovoljena civilnim in pravnim osebam, ki gradivo in storitve potrebujejo za znanstveno

delo, strokovno izpopolnjevanje in permanentno izobraževanje (Allgemeine Benützungordnung der Bayerischen Staatlichen Bibliotheken, 1993, Art. 4).

Univerzitetna knjižnica Bayreuth je kot osrednja knjižnica univerze vključena v njene organe. Ravnatelj knjižnice je član senata, na univerzi pa deluje tudi knjižnična komisija (Bibliothekskommission).

4.3. Zgodovinski razvoj

Univerza Bayreuth je bila ustanovljena leta 1975. Knjižnica je imela pred dograditvijo novega poslopja začasne prostore v opuščeni tovarni. V novo stavbo, ki so jo zgradili v univerzitetnem kampusu, se je preselila leta 1987. Knjižnica ponuja svojim uporabnikom tudi vire iz preteklih stoletij za študij krajevne in regionalne zgodovine. To historično dimenzijo si je knjižnica pridobila s tremi zapuščinami, to so nekdanja kanclijska knjižnica, knjižnica gimnazije Christian-Ernestinum in knjižnica Zgodovinskega društva dežele Oberfranken. Kanclijska knjižnica, ki jo je ustanovil grof Georg Friedrich Carl leta 1735, je bila do leta 1945 največja knjižnična zbirka v mestu. Žal je v zadnjih dnevih 2. svetovne vojne zgorelo 2/3 knjig. Najdragocenejši del je bil pravočasno evakuiran, vendar je bil preostanek fonda premajhen, da bi knjižnica ostala kot samostojna zbirka. Skrb zanjo je najprej prevzela mestna knjižnica in nato leta 1976 univerzitetna knjižnica. Natančno usodo te zapuščine je opisal Rainer-Maria Kiel v delu *Geschichte der Kanzleibibliothek Bayreuth 1735 - 1985* (Kiel, 1985, str. 5). Knjižnico Zgodovinskega društva dežele Oberfranken je univerzitetna knjižnica prevzela v skrbstvo in obdelavo leta 1987. Zaradi dobre organiziranosti, primernih prostorov in visoko strokovno usposobljenih kadrov v Univerzitetni knjižnici Bayreuth ji je mestna knjižnica predala dragoceno zbirko starejših periodičnih publikacij, ki so pomembne za regijo. Tako Univerzitetna knjižnica Bayreuth skrbi za dragocene zgodovinske zbirke regionalnega pomena in se hkrati povezuje z drugimi bavarskimi in nemškimi knjižnicami pri projektih uvajanja sodobne informacijske tehnologije z namenom zadovoljiti informacijske potrebe profesorjev, raziskovalcev in študentov univerze.

4.4. Organizacijska struktura

Univerzitetna knjižnica Bayreuth je organizirana centralizirano in ima osrednjo knjižnico (Zentralbibliothek) ter 6 oddelčnih knjižnic (Teilbibliotheken). Organizacijska struktura Univerzitetne knjižnice Bayreuth popolnoma ustreza modelu integriranega univerzitetnega knjižničnega sistema, ki ga s teoretičnega vidika obravnava avtor Rupert Hacker v knjigi z naslovom *Bibliothekarska temeljna znanja* (Hacker, 1992, str. 36). Osrednja knjižnica ima posebno stavbo v sredini

univerzitetnega kampusa, oddelčne knjižnice pa so v prostorih posameznih fakultet. Oddelčne knjižnice so bile ustanovljene postopoma. Leta 1977 knjižnica za glasbo, leta 1978 knjižnica za pravo in ekonomijo ter knjižnica za geologijo, leta 1981 knjižnica za biologijo in kemijo ter 1984 knjižnica za matematiko in fiziko, kasneje pa še knjižnica za kulturne vede. Knjižnica za jezikoslovje in književnost je združena z osrednjo knjižnico. V njej so naslednje organizacijske enote (Abteilungen): uprava, enota za nabavo, enota za katalogizacijo, enota za delo z uporabniki in enota strokovnih referentov. Vsaka izmed teh enot ima svojega vodjo. Strokovni referenti, ki so tudi vodje oddelčnih knjižnic, so odgovorni za zbirke gradiva v osrednji in v oddelčnih knjižnicah. Naloge strokovnih referentov so izbor gradiva, vsebinska obdelava in delo z uporabniki. Pri izboru gradiva upoštevajo bibliografije, kataloge in druge vire ter predloge profesorjev in študentov. Naloga strokovnih referentov je tudi določitev postavitve gradiva in gesljenje. Pri postavitvi gradiva uporabljajo sistem, ki so ga razvili v Univerzitetni knjižnici Regensburg, pri gesljenju pa pravila RSWK (Regeln für den Schlagwortkatalog), ki so prilagojena katalogizacijskim pravilom RAK (Regeln für die Alphabetische Katalogisierung). V tretjo skupino sodijo dela strokovnih referentov z uporabniki, ki obsegajo svetovanje, posredovanje zahtevnejših informacij, izobraževanje in vodenje skupin.

4.5 Kadri

V Univerzitetni knjižnici Bayreuth, ki obsega osrednjo in oddelčne knjižnice, je zaposlenih skupno 79 delavcev. V poročilu knjižnice za leto 2003 je navedeno, da knjižnica z ozirom na obseg dejavnosti in program s tem dosega le 59 % kadrovskih potreb.

4.6 Celotna knjižnična zaloge in letni prirast

Celotna knjižnična zaloge znaša 1.508.081 enot, od tega je 816.893 enot v osrednji knjižnici, v katero je vključena tudi oddelčna knjižnica za jezikoslovje in književnost, in 691.188 enot v drugih šestih oddelčnih knjižnicah. Med oddelčnimi knjižnicami je največja knjižnica za pravo in ekonomijo z 247.954 enotami, najmanjša pa knjižnica za glasbo z 19.174 enotami. Univerzitetna knjižnica Bayreuth ima 3.302 naslovov tekočih serijskih publikacij.

Letni prirast v Univerzitetni knjižnici Bayreuth je v letu 2003 znašal 43.446 enot, od tega so 35.332 enot gradiva pridobili z nakupom, 2.633 z zameno in 5.481 kot dar. Za nakup so namenili 2.623.317 EUR, kar je 629.596.080 SIT. 70 % sredstev za nakup gradiva razporejajo po strokah v skladu s priporočilom, ki ga je leta 1989 za bavarske knjižnice izdelalo njihovo Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, znanost in umetnost. 22 % sredstev porazdelijo po strokah v sorazmerju s

številom profesorjev, ki predavajo posamezno stroko, 8 % sredstev pa razdelijo v razmerju s številom študentov posamezne znanstvene usmeritve. Največ sredstev so v letu 2003 porabili za nabavo gradiva s področja uporabnega naravoslovja (474.640 EUR), prava (245.199 EUR), fizike (228.235 EUR), kemije (227.043 EUR), ekonomije (219.722 EUR) ter jezikoslovja in književnosti (210.010 EUR). Po številu pa so nabavili največ enot s področja jezikoslovja in književnosti (5.850), sledijo pravo (3.437), ekonomija (3.413), uporabno naravoslovje (3.162), fizika (353) in kemija (350). S področja fizike so nabavili le 353 enot, kemije 350 enot, čeprav so zanje porabili več sredstev kot za ekonomijo ter jezikoslovje in književnost. Iz tega je razvidno, da so naravoslovne publikacije v povprečju dražje od humanističnih in družboslovnih, kar je potrebno upoštevati pri formuli za razporeditev finančnih sredstev.

4.7 Uporabniki

Uporabniki Univerzitetne knjižnice Bayreuth so univerzitetni profesorji, raziskovalci, drugo osebje univerze in študenti. Poleg navedenih so uporabniki knjižnice tudi drugi občani, ki pa morajo biti starejši od 16 let. S potrdilom morajo dokazati, da gradivo potrebujejo za študij ali raziskovanje. Med 15.947 uporabniki je 9.034 študentov. Leta 2003 so si le-ti v čitalnici izposodili 1.217.452 enot, zunaj knjižnice pa 551.012 enoto. Število enot aktivne medknjižnične izposoje je bilo 74.797, pasivne pa 51.406.

4.8 Uvajanje informacijske tehnologije

Univerzitetna knjižnica Bayreuth uvaja računalniško obdelavo v sodelovanju z drugimi bavarskimi knjižnicami. Računalnike so v bavarske knjižnice pričeli uvajati že v šestdesetih letih v sodelovanju z Nemško raziskovalno skupnostjo (Deutsche Forschungsgemeinschaft). Do leta 1987 so podatke pošiljali v centralni računalnik v Regensburgu in izdelovali kataloge v obliki mikrofišev. Po letu 1987 pa so prešli na on-line sistem Sokrates. Sodelujejo pri vzajemnem katalogu BVB-KAT, ki obsega 10 milijonov naslovov. V sistemu sodelujejo Državna knjižnica München, bavarske univerzitetne knjižnice ter knjižnice visokih strokovnih šol. Vsaka izmed sodelujočih knjižnic katalogizira on-line v vzajemni katalog v Münchnu ter prevzema in dopolnjuje zapise v svojo lokalno bazo. Za značnice in gesla imajo na voljo normativne datoteke, ki jih urejajo v Frankfurtu in Berlinu. Sistem zagotavlja tudi dostopnost do vzajemnih in lokalnih katalogov v drugih nemških državah ter v tujini.

Leta 2003 so uvedli programsko opremo SISIS-SunRise z namenom racionalizacije postopkov pri nabavi in obdelavi časopisov, izpopolnili programsko opremo za katalogizacijo. Pričeli so tudi z uvajanjem sistema Medea 3, ki bo raciona-

liziral elektronsko izmenjavo dokumentov med bavarskimi knjižnicami. Programsko opremo v medknjižnični izposoji so integrirali s programsko opremo pri nabavi.

V Univerzitetni knjižnici Bayreuth so leta 1995 za potrebe univerze uvedli mrežo CD-ROM. Podatkovne zbirke ponujajo tudi v obliki on-line in preko interneta. Uporabnikom so na voljo bibliografije, katalogi, enciklopedije, slovarji, adresarji, indeksi citatov in temeljne baze podatkov za znanstvena področja, ki jih obsegajo univerzitetni programi. Leta 2003 so v okviru sistema DBIS (Datenbank-Informationssystem) zagotavljali dostop do 144 podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM in 744 v obliki on-line. Leta 2003 so evidentirali 157.763 pristopov (Zugriffe) do podatkovnih zbirk v obliki on-line, kar je 38 % več kot leto poprej z 114.150 pristopi. Število pristop do podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM pa se zmanjšalo in je znašalo leta 2003 le 25.381 v primerjavi z leto poprej, ko je bilo evidentiranih 37.943 pristopov. V sistemu DBIS sodeluje 48 knjižnic iz Bavarske in drugih nemških držav (Jahresbericht Universität Bayreuth Universitätsbibliothek, 2003, str. 10).

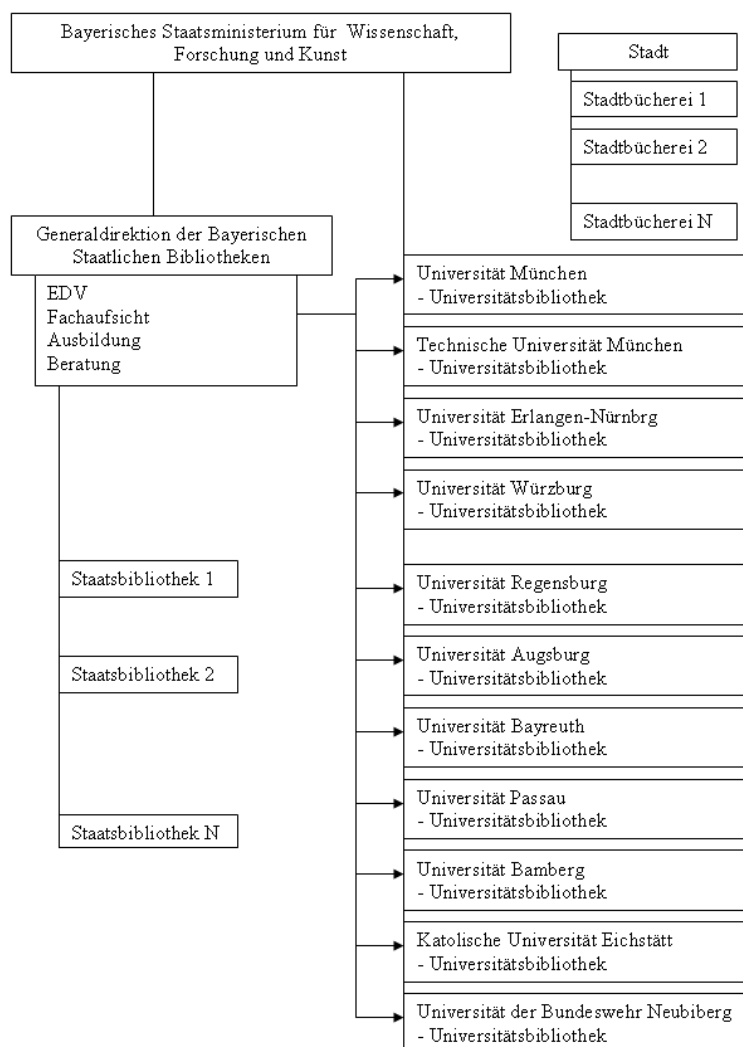
4.9 Projekti uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

Univerzitetna knjižnica Bayreuth sodeluje v projektu Elektronska časopisna knjižnica EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek). Projekt so pričeli razvijati najprej v Univerzitetni knjižnici Regensburg in Knjižnici Tehniške univerze München. Pridružile so se jima tudi druge bavarske in nemške knjižnice. Leta 2003 je sodelovalo že 309 knjižnic in raziskovalnih ustanov (Jahresbericht Universität Bayreuth Univesitätsbibliothek, 2003, str.10).

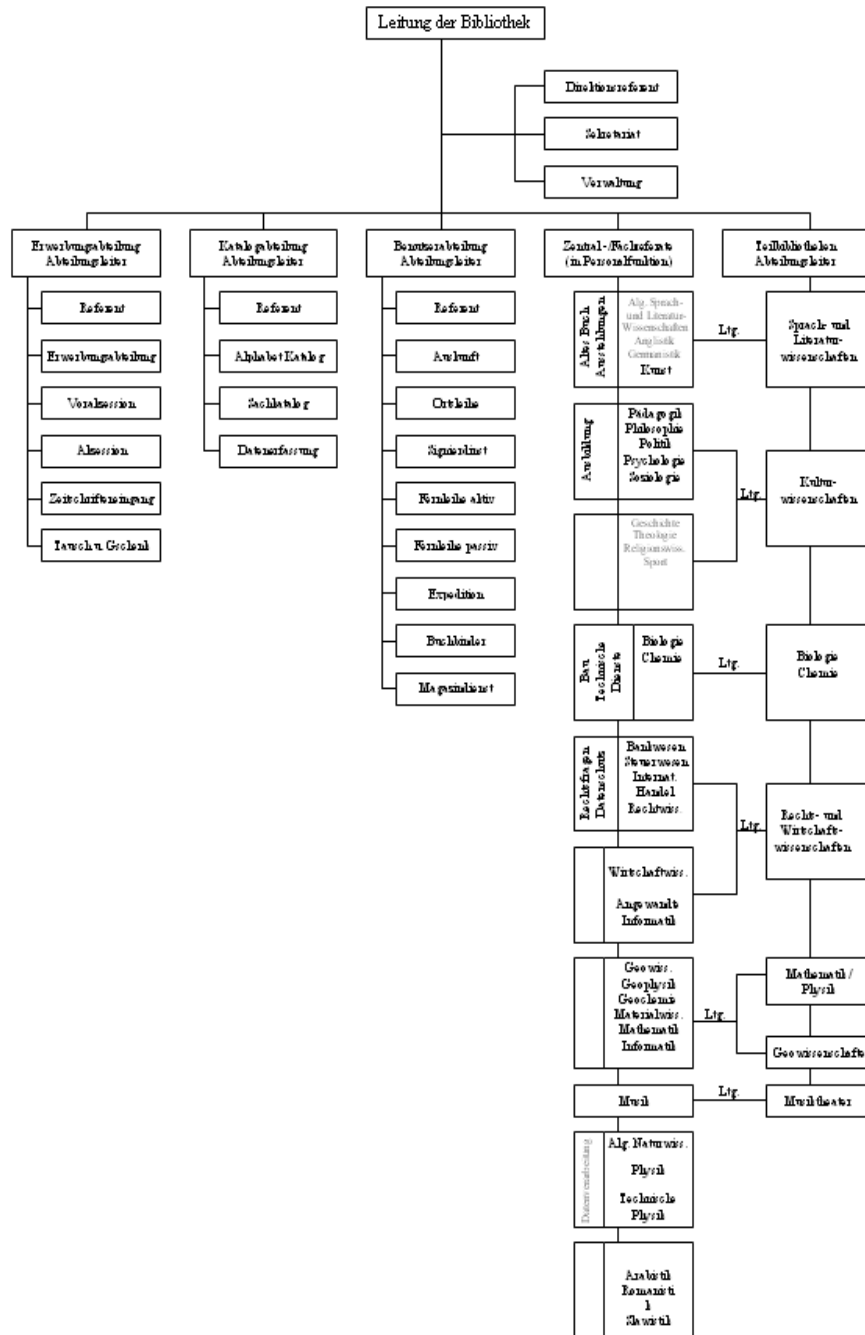
S projektom OPUS-Dokumentenserver so profesorjem in raziskovalcem Univerze Bayreuth omogočili trajno in brezplačno publiciranje v elektronski obliki. Ob koncu leta 2003 je bilo dostopnih 43 doktorskih disertacij (Jahresbericht Universität Bayreuth Universitätsbibliothek, 2003, str. 19).

4.10 Vizija uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

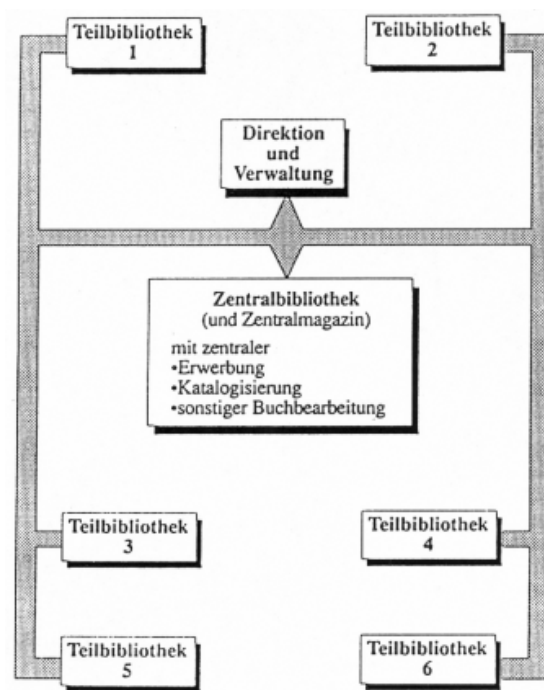
Moto organizacijskih in tehnoloških novosti v Univerzitetni knjižnici Bayreuth se glasi: "Samo to, kar se spreminja, ima prihodnost." Z izkoriščanjem sinergijskih učinkov v organizaciji ter uvajanjem sodobne informacijske tehnologije v interne in eksterne dejavnosti želijo omogočiti uporabnikom z Univerze Bayreuth in širše regije dostopnost do vseh razpoložljivih informacijskih virov.

Slika 4: Organigram Univerzitetne knjižnice Bayreuth v sistemu bavarskih knjižnic

Slika 5: Organigram Univerzitetne knjižnice Bayreuth

Slika 6: Struktura integriranega univerzitetnega knjižničnega sistema

Tabela 3: Univerzitetna knjižnica Bayreuth v letu 2003

FINANČNA SREDSTVA ZA NABAVO	EUR	2,623.317
	SIT	629,596.080
ŠTEVILO ZAPOSLENIH V KNJIŽNICI		79
SKUPNI KNJIŽ. FOND		1,508.081
LETNI PRIRAST		43.446
TEKOČI NASLOVI SERIJSKIH PUBLIKACIJ		3.302
SKUPNO ŠTEVILO UPORABNIKOV		15.947
ŠTEVILO ŠTUDENTOV		9.034
IZPOSOJA IZVEN KNJIŽNICE		551.012
IZPOSOJA V ČITALNICI		1,217.452

Tabela 4: Univerzitetna knjižnica Bayreuth v letu 2003 - knjižnični fond oddelčnih knjižnic

ZAP. ŠT.	KNJIŽNICA	KNJIŽNIČNI FOND
1	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA BIOLOGIJO IN KEMIJO	54.609
2	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO	155.871
3	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA GEOLOGIJO	54.142
4	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA PRAVO IN EKONOMIJO	247.954
5	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA KULTURO	159.438
6	ODDELČNA KNJIŽNICA ZA GLASBO	19.174
Σ	SKUPAJ	691.188

Tabela 5: Univerzitetna knjižnica Bayreuth v letu 2003 - letni prirast po načinu pridobivanja gradiva

NAČIN NABAVE	ŠTEVILO ENOT
NAKUP	35.332
ZAMENA	2.633
DAR	5.481
SKUPAJ	43.446

Tabela 6: Univerzitetna knjižnica Bayreuth v letu 2003 - razporeditev finančnih sredstev za nabavo po posameznih področjih

ZAP. ŠTEV.	VEDA	ZNESEK V EUR	ŠTEV. ENOT
1	MATEMATIKA	135.472	617
2	FIZIKA	228.235	353
3	BIOLOGIJA	152.862	458
4	KEMIJA	227.043	350
5	GEOLOGIJA	165.669	1.156
6	PRAVO	245.199	3.437
7	EKONOMIJA	219.722	3.413
8	JEZIKOSLOVJE IN KNJIŽEVNOST	210.015	5.850
9	ZGODOVINA	75.512	1.574
10	POLITIKA	8.770	257
11	SOCIOLOGIJA	33.125	914
12	ETNOLOGIJA	18.769	761
13	FILOZOFIJA, PSIHOLOGIJA	43.454	736
14	PEDAGOGIKA	28.042	924
15	UMETNOST	11.585	252
16	TEOLOGIJA	56.459	1.492
17	ŠPORT	24.337	446
18	AFRIKANOLOGIJA	78.014	2.525

ZAP. ŠTEV.	VEDA	ZNESEK V EUR	ŠTEV. ENOT
19	GLASBA, GLEDALIŠČE	60.033	1.183
20	UPORABNO NARAVOSLOVJE	474.640	3.162
21	EKOLOGIJA	5.349	70
22	RAČUNALNIŠTVO	5.076	81
23	SPLOŠNO	76.298	1.218
24	TEHNIKA-SPLOŠNO	1.479	19
25	DRUGO	38.158	-
Σ	SKUPAJ	2,623.317	31.248

5 Model Univerzitetne knjižnice Maribor

5.1 Univerzitetna knjižnica v knjižničnem sistemu države

V Sloveniji so trije univerzitetni knjižnični sistemi, in sicer knjižnični sistem Univerze v Ljubljani, Univerze v Mariboru in Univerze na Primorskem. Sistemi se med seboj razlikujejo po zgodovinskem razvoju, velikosti in organizacijskem modelu (Ambrožič in Kokole, 1995, str.1). Univerzitetni knjižnični sistem v Ljubljani sestavlja 39 visokošolskih knjižnic in 2 samostojni knjižnici. Med knjižnicami so velike razlike glede na velikost zbirke, prostorov, opreme, vrste in obsega storitev (Dolgan-Petrič in Pečko Mlekuš, 2002, str. 4). Visokošolske knjižnice so organizacijske enote fakultet, visokih šol in drugih visokošolskih zavodov. V ljubljanski univerzitetni knjižnični sistem sta povezani tudi dve samostojni knjižnici, ki sta pridruženi članici Univerze. To sta Narodna in univerzitetna knjižnica ter Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani. Univerzitetni knjižnični sistem v Mariboru sestavlja 8 knjižnic, ki so vse v sestavi Univerze v Mariboru. To so Univerzitetna knjižnica Maribor kot osrednja knjižnica univerze in 7 knjižnic, ki so organizacijske enote fakultet oz. visokih šol. Univerza na Primorskem je bila ustanovljena leta 2003 in njen knjižnični sistem je v fazi razvoja.

5.2 Pravni in finančni okvir

Pravne okvire univerzitetnim knjižničnim sistemom v Sloveniji dajejo zakoni in pravni akti s področja visokega šolstva in knjižničarstva. Velike spremembe v visokem šolstvu je povzročil Zakon o visokem šolstvu leta 1993, ki je določil, da so fakultete in visoke šole članice univerz. Leta 1994 sta mu sledila Odlok o preoblikovanju Univerze v Ljubljani in Odlok o preoblikovanju Univerze v Mariboru ter leta 1995 Statut Univerze v Ljubljani in Statut Univerze v Mariboru. Leta 1996 je bil sprejet Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o preobliko-

vanju Univerze v Mariboru, ki je določil status Univerzitetne knjižnice Maribor kot članice Univerze v Mariboru. Leta 2004 je pričel veljati Zakon o visokem šolstvu, ki tudi določa statusna vprašanja knjižnic in drugih zavodov, katerih dejavnost je potrebna za uresničevanje visokošolske dejavnosti, če so ustanovljeni v okviru univerz. Zakon navaja termin drugi zavod – članica univerze. Zakon določa, da je univerza pravna oseba, v okviru univerze pa se ustanovijo fakultete in umetniške akademije, lahko pa tudi visoke strokovne šole in drugi zavodi – članice univerze. Zakon tudi določa, da se lahko v univerzo vključijo kot pridružene članice samostojni visokošolski in drugi zavodi ter se pogoji, pravice in obveznosti pridruženih članic uredijo s statutom univerze. Zakon uvršča bibliotekarje med visokošolske sodelavce, ki sodelujejo pri izvajanju izobraževalnega, znanstveno-raziskovalnega in umetniškega dela. Leta 2001 je bil sprejet novi Zakon o knjižničarstvu, ki je nasledil Zakon iz leta 1982. Zakon razvršča knjižnice po prevladujočem krogu uporabnikov v splošne, šolske, visokošolske, specialne in nacionalno. Zakon opredeljuje visokošolske knjižnice kot knjižnice, ki podpirajo študijski in raziskovalni proces, tako da izvajajo knjižnično dejavnost predvsem za študente, visokošolske učitelje in visokošolske sodelavce. Univerzitetne knjižnice opredeljuje kot glavne visokošolske knjižnice univerz.

Ugotavljam, da se sistem financiranja knjižnic v univerzitetnih knjižničnih sistemih v Sloveniji razlikuje od sistemov financiranja v drugih državah, saj je v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami več različnih financerjev. Centralno tehniško knjižnico, Univerzitetno knjižnico Maribor, visokošolske knjižnice Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru financira Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Nabavo tuje znanstvene periodike financira Agencija za znanost. Narodno in univerzitetno knjižnico financira Ministrstvo za kulturo. Domoznansko dejavnost v Univerzitetni knjižnici Maribor financira Mestna občina Maribor. Menim, da manjše število financerjev bolje zagotavlja izpolnjevanje načela transparentnosti, ki postaja eno pomembnejših načel sodobnega bibliotekarstva.

5.3 Zgodovinski razvoj

Univerzitetna knjižnica Maribor je bila ustanovljena leta 1903 kot knjižnica Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko. Leta 1918 se je pojavil predlog, kako naj se iz društvene knjižnice uredi študijska knjižnica. S pojmom študijska knjižnica so v Avstro-ogrski monarhiji poimenovali splošne znanstvene knjižnice v mestih, ki niso imele univerze. Leta 1920 je knjižnica Zgodovinskega društva postala Študijska knjižnica in leta 1922 dobila svoj statut. Ker je bila Študijska knjižnica edina splošno-znanstvena, dobro organizirana knjižnica v mestu, je postala leta 1959 osrednja knjižnica mariborskega visokega šolstva. Formalno je to njeno nalogo določil Okrajni ljudski odbor Maribor z ustanovitveno odločbo

leta 1961. Na zborovanju Društva bibliotekarjev Maribor leta 1960 je njen takratni ravnatelj Jaro Dolar v referatu začrtal nadaljnjo smer Študijske knjižnice Maribor. Znebiti se mora vseh elementov ljudskega knjižničarstva, z ustrežno znanstveno literaturo pa mora biti na voljo razvijajočemu se mariborskemu visokošolskemu šolstvu. Knjižnica je pomagala ustanavljati in urejati knjižnice novih visokošolskih zavodov. Ustanovitev visokega šolstva je povzročila velike spremembe uporabnikov knjižnice. Skupščina Okrajnega ljudskega odbora Maribor je leta 1964 prenesla ustanoviteljske pravice od Študijske knjižnice na Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru, kar je povezanost knjižnice z njimi še utrdilo. Statuta iz leta 1970 in 1973 sta njeno nalogo, da je osrednja knjižnica mariborskih visokošolskih zavodov, postavila na prvo mesto. Po statutu iz leta 1973 je imela knjižnica tele temeljne naloge: kot osrednja knjižnica mariborskih visokošolskih zavodov oskrbuje z znanstveno in študijsko literaturo profesorje in študente in skrbi za uspešno bibliotekarsko in bibliografsko ter informacijsko-dokumentacijsko službo v povezavi s knjižnicami visokošolskih zavodov; kot splošna znanstvena knjižnica posreduje znanstveno in strokovno literaturo znanstvenikom in strokovnjakom širšega mariborskega območja, kot arhivska knjižnica skrbi za zbiranje knjižničnega gradiva z območja Slovenije, kot domoznanska pa še posebej za knjižnično gradivo, ki se nanaša na Maribor in severovzhodno Slovenijo. Zakon o visokem šolstvu iz leta 1969 je njeno povezanost z Združenjem visokošolskih zavodov pravno podkrepil. Zato se je delovna skupnost leta 1970 odločila, da jo bo preimenovala v Visokošolsko in študijsko knjižnico v Mariboru, svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru pa je dal soglasje za to. Z rastjo visokega šolstva v Mariboru in z vse večjo potrebo po posredovanju informacij je bila leta 1973 urejena v oddelku za delo z uporabniki, ki ga je vodila Breda Filo, informacijska služba. Leta 1974 je v okviru Univerze v Mariboru nastal projekt visokošolskega knjižničnega sistema v Mariboru avtorja dr. Bruna Hartmana. Ko je bil 12. junija 1975 podpisan »Samoupravni sporazum o združitvi v Univerzo v Mariboru«, ga je Visokošolska in študijska knjižnica v Mariboru podpisala kot enakovredna soustanoviteljica Univerze v Mariboru. Univerza je bila ustanovljena z razglasom 3. junija 1975. V novem položaju je knjižnica s sklepom delovne skupnosti 23. septembra 1975 spremenila uradno ime. Odslej se imenuje Univerzitetna knjižnica Maribor. V sklopu mariborskega visokega šolstva si je knjižnica najbolj prizadevala, da bi njegovo knjižničarstvo, po tujem vzoru, povezala v učinkovit sistem. Ob strokovnih pobudah Univerzitetne knjižnice Maribor in ob sodelovanju vseh knjižnic v visokošolskih delovnih organizacijah je bil leta 1977 pripravljen Samoupravni sporazum o ustanovitvi knjižnično-dokumentacijsko-informacijskega sistema Univerze v Mariboru (Univerzitetna knjižnica Maribor, 1978, str. 98). Idejni projekt postavlja novo knjižnično stavbo ob zgradbo, ki je načrtovana za rektorat. Tako naj bi nastalo novo mariborsko univerzitetno središče (Zbornik ob devetdesetletnici Univerzitetne knjižnice Maribor, 1993, str. 10). Univerzitetna knjižnica Maribor se je preselila v novo stavbo leta 1988. Leta 1995 je sodelovala v skupini za pripravo Statuta Univerze v Mariboru. V skladu s 1. členom Zakona o viso-

kem šolstvu iz leta 1993, ki določa, da se s tem zakonom urejajo statusna vprašanja knjižnic in inštitutov ter drugih zavodov, katerih dejavnost je potrebna za uresničevanje visokošolske dejavnosti, če so ustanovljeni v okviru univerz, je bila Univerzitetna knjižnica Maribor navedena v osnutku Statuta Univerze v Mariboru kot njena redna članica. 1. oktobra 1996 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel dopolnitev Odloka o preoblikovanju Univerze v Mariboru, po katerem je Univerzitetna knjižnica postala 11. članica mariborske univerze. Dopolnitev odloka pomeni za knjižnico ureditev pravnega statusa in nadaljevanje razvojne poti, na katero se je usmerila že, ko je postala osrednja knjižnica mariborskega visokega šolstva. Poleg leta 1903, ko je bila knjižnica ustanovljena, in leta 1920, ko je postala Študijska knjižnica, je leto 1959 tretje med najpomembnejšimi v njeni zgodovini. Takrat je svojo razvojno pot povezala z razvojem visokega šolstva v Mariboru. Vsa naslednja leta, tudi 1996, ko je bila sprejeta dopolnitev Odloka o preoblikovanju Univerze v Mariboru, pomenijo samo logično nadaljevanje poti, za katero se je knjižnica odločila že leta 1959.

5.4 Organizacijska struktura

Knjižnični informacijski sistem Univerze v Mariboru (KISUM) sestavljajo Univerzitetna knjižnica Maribor in 7 knjižnic fakultet in visokih šol: knjižnica Tehniških fakultet (TF), knjižnica Ekonomsko-poslovne fakultete (EPF), knjižnica Pedagoške fakultete (PEF), knjižnica Fakultete za organizacijske vede (FOV), knjižnica Pravne fakultete (PF), knjižnica Fakultete za kmetijstvo (FK) in knjižnica Visoke zdravstvene šole (VZŠ). Knjižnice delujejo kot enoten sistem, medtem ko so upravno organizacijske enote fakultet. KISUM opravlja naslednje vloge: organizacijsko (osrednja knjižnica se povezuje s fakultetnimi preko strokovnih referentov), informacijsko (dostop do informacij in gradiva), pedagoško (enotno načrtovanje in izvajanje izobraževanja uporabnikov), bibliografsko (enotno vodenje in urejanje bibliografije univerzitetnih profesorjev in raziskovalcev), arhivsko (enotna skrb za varnost in zaščito gradiva). Osrednja knjižnica ima posebno stavbo v bližini rektorata in je približno enako oddaljena od vseh fakultet. Locirana je v mestnem središču. Druge knjižnice se nahajajo v prostorih posameznih fakultet.

Statut Univerze v Mariboru določa: »Univerzitetna knjižnica Maribor je osrednja knjižnica Univerze v Mariboru, ki daje s svojo dejavnostjo informacijsko podporo izobraževalnemu, znanstvenoraziskovalnemu in umetniškemu delu na univerzi, koordinira knjižnično informacijsko dejavnost, koordinira nabavo in ponudbo knjižnično-informacijskega gradiva ter medknjižnično izposojo na univerzi, koordinira izdelavo bibliografije univerze, izobražuje uporabnike o knjižničnem gradivu ter posreduje informacije za raziskovalno in strokovno delo tudi drugim uporabnikom. Kot arhivska knjižnica hrani obvezne izvode knjižničnega gradiva iz območja Republike Slovenije, kot domoznanska knjižnica

zbira, dokumentira in posreduje domoznansko gradivo za mesto Maribor in njegovo širšo okolico.« (Statut Univerze v Mariboru, 2004, str. 4) S povezovanjem osrednje Univerzitetne knjižnice Maribor s fakultetnimi knjižnicami pri izboru in nabavi gradiva, pri informacijski dejavnosti, izdelavi bibliografije profesorjev in raziskovalcev, enotnem računalniškem sistemu, s skupno bazo podatkov o uporabnikih, z enotno izkaznico, ki velja v vseh knjižnicah sistema, in enotnih standardih, podobnih programih izobraževanja uporabnikov se knjižnični informacijski sistem Univerze v Mariboru približuje sodobnemu modelu, v katerem so vse knjižnice na univerzi funkcijsko povezane.

Univerzitetno knjižnico Maribor obravnavamo kot sistem, ki je sestavljen iz treh velikih podsistemov. Prvi obsega delo z uporabniki, drugi dejavnosti pri nabavi in obdelavi gradiva, tretji pa obsega dejavnosti s kadri, finančnimi sredstvi, prostori in opremo. V Univerzitetni knjižnici Maribor se postopoma uveljavlja matrična organizacija, v kateri se podsistem strokovnih referentov, za katere uporabljamo tudi ime uredniki zbirk gradiva, prepleta s podsistemom dela z uporabniki, podsistemom nabave in obdelave gradiva ter podsistemom kadrovskih in finančnih dejavnosti. Uporaba informacijske tehnologije omogoča povezovanje vseh podsistemov v integrirani knjižnični informacijski sistem.

Podsistem za delo z uporabniki obsega naslednje funkcije: informacijsko, izposojevalno, nadzorno in pedagoško. Podsistem nabave in obdelave knjižničnega gradiva obsega naslednje funkcije: nabava in obdelava monografskih in periodičnih publikacij ter neknjižnega gradiva. Upravno-tehnični podsistem obsega naslednje funkcije: kadrovske in finančne ter vzdrževanje prostorov in opreme. Naloge strokovnega referenta so: nabavna (ugotavljanje potreb uporabnikov - profesorjev, raziskovalcev in študentov, izbor knjižničnega gradiva, koordiniranje nabave knjižničnega gradiva na svojem znanstvenem področju v osrednji in fakultetnih knjižnicah); funkcija urejanja zbirk gradiva (vsebinska obdelava knjižničnega gradiva, urejanje zbirk); informacijska funkcija (posredovanje zahtevnejših informacij iz lokalnih in tujih virov); pedagoška funkcija (izobraževanje uporabnikov); organizacijska funkcija (svetovanje fakultetnim knjižnicam in poenotenje opravil z osrednjo knjižnico na posameznem znanstvenem področju ter organiziranje centrov v knjižnici, med katerimi so EDC – Evropski dokumentacijski center, AČ – Avstrijska čitalnica, ICBS – Informacijski center Britanskega sveta); stiki z javnostjo (razstavna dejavnost, informiranje javnosti o novih publikacijah na posameznem znanstvenem področju s prispevki v medijih, seznanjanje z novimi publikacijami in zloženkami). Univerzitetna knjižnica Maribor opravlja kot domoznanska knjižnica za Maribor in njegovo okolico tudi domoznansko funkcijo.

Naloge, ki jih opravlja Univerzitetna knjižnica Maribor, so porazdeljene med naslednje organizacijske enote in službe: enota za obdelavo knjižničnega gradiva, v okviru katere delujejo akcesijska služba, služba za obdelavo periodike in

katalogizacijsko-redakcijska služba; enota za domoznanstvo, enota strokovnih referentov in zbirk gradiva, v okviru katere so centri in povezave s fakultetnimi knjižnicami; enota za delo z uporabniki, v okviru katere so informacijska služba, izposojevalna služba in služba za medknjižnično izposajo; enota upravno-tehničnih služb, v okviru katere so upravno-računovodska služba, tehnična služba in knjigovoznica.

5.5 Kadri

V Univerzitetni knjižnici Maribor je zaposlenih 78 delavcev, od tega 45 strokovnih. Izdelan je bil tudi načrt zaposlovanja, ki je upošteval trend naraščanja uporabe knjižničnega gradiva in storitev. V fakultetnih knjižnicah je zaposlenih 34 delavcev, od tega 8 v knjižnici Tehniških fakultet, 7 v knjižnici Ekonomsko-poslovne fakultete, 8 v knjižnici Pedagoške fakultete, 5 v knjižnici Fakultete za organizacijske vede, 3 v knjižnici Pravne fakultete, 2 v knjižnici Fakultete za kmetijstvo, 1 v knjižnici Visoke zdravstvene šole.

5.6 Celotna knjižnična zaloga in letni prirast

Celotna knjižnična zaloga knjižnic Univerze v Mariboru je bila ob koncu leta 2003 1.312.127 enot, od tega 893.135 v Univerzitetni knjižnici Maribor in 418.992 v fakultetnih knjižnicah. Med fakultetnimi knjižnicami je največja knjižnica Pedagoške fakultete s 128.720 enotami, druga je knjižnica Ekonomsko-poslovne fakultete s 97.786 enotami, tretja knjižnica Tehniških fakultet z 88.921 enotami, četrta knjižnica Fakultete za organizacijske vede z 41.402 enotami, peta knjižnica Pravne fakultete z 31.886 enotami, šesta knjižnica Fakultete za kmetijstvo s 24.113 enotami in sedma knjižnica Visoke zdravstvene šole s 6.164 enotami, ki je bila ustanovljena šele leta 1996. Druge knjižnice so bile ustanovljene že v šestdesetih letih, kmalu za tem, ko so bili ustanovljeni visokošolski zavodi. Knjižnice Univerze v Mariboru imajo skupaj 4.617 naslovov serijskih publikacij, od tega je 2.738 naslovov v osrednji knjižnici, v fakultetnih knjižnicah pa je 1.897 naslovov.

Letni prirast v knjižnicah Univerze v Mariboru je znašal v letu 2003 36.617 enot, od tega 21.064 v osrednji knjižnici in 15.553 v fakultetnih knjižnicah. Na prvem mestu je s 5.271 enotami knjižnica Pedagoške fakultete, na drugem s 3.002 enotami knjižnica Ekonomsko-poslovne fakultete, na tretjem z 2.870 enotami knjižnica Tehniških fakultet, na četrtem s 1.523 enotami knjižnica Fakultete za organizacijske vede, na petem s 1.474 enotami knjižnica Pravne fakultete, na šestem s 751 enotami knjižnica Visoke zdravstvene šole in na sedmem s 662 enotami knjižnica Fakultete za kmetijstvo.

Za nakup so namenili 243.037.610 SIT, od tega za osrednjo knjižnico 97.149.000 SIT in za fakultetne knjižnice 145.888.610 SIT. Med finančnimi sredstvi za nakup je na prvem mestu knjižnica Tehniških fakultet z 51.510.000 SIT, na drugem knjižnica Ekonomsko-poslovne fakultete z 41.173.000, na tretjem knjižnica Pedagoške fakultete z 19.114.000 SIT, na četrtem knjižnica Fakultete za organizacijske vede s 13.196.000 SIT, na petem knjižnica Pravne fakultete z 8.500.000 SIT, na šestem knjižnica Visoke zdravstvene šole s 6.402.610 SIT, na sedmem knjižnica Fakultete za kmetijstvo s 5.993.000 SIT. Če primerjamo prirast fakultetnih knjižnic s porabljenimi finančnimi sredstvi za nakup, ugotovimo, da se ranga razlikujeta. Razmerje je podobno kot pri drugih univerzitetnih knjižnicah, ki nabavljajo publikacije s področja naravoslovnih, tehniških, družboslovnih in humanističnih ved, na primer v Univerzitetni knjižnici Bayreuth. Ugotovljamo, da so naravoslovne in tehniške publikacije v povprečju dražje od humanističnih in družboslovnih. Tako je po prirastu med fakultetnimi knjižnicami Univerze v Mariboru na prvem mestu knjižnica Pedagoške fakultete, po finančnih sredstvih za nakup pa knjižnica Tehniških fakultet.

5.7 Uporabniki

Uporabniki knjižnic Univerze v Mariboru so univerzitetni profesorji, raziskovalci in študenti. Poleg navedenih so uporabniki knjižnic tudi drugi občani, ki gradivo potrebujejo za študij, raziskovanje in zadovoljevanje kulturnih potreb. Število vseh aktivnih uporabnikov v knjižnicah Univerze v Mariboru je 20.213, med njimi je 12.000 študentov. V letu 2003 so si obiskovalci izposodili 1.266.082 enot. Število aktivne medknjižnične izposoje je bilo 4.658 enot, pasivne pa 2.526 enot. Uporabnikom je na voljo 755 čitalniških mest, od tega 440 v osrednji knjižnici in 315 v fakultetnih knjižnicah, med katerimi je največja čitalnica knjižnice Pedagoške fakultete s 150 mesti, druga čitalnica knjižnice Pravne fakultete z 39 mesti, tretja čitalnica knjižnice Ekonomsko-poslovne fakultete s 35 mesti, četrta čitalnica knjižnice Fakultete za kmetijstvo s 27 mesti, peta čitalnica knjižnice Tehniških fakultet s 25 mesti, šesta čitalnica knjižnice Fakultete za organizacijske vede s 24 mesti, sedma čitalnica knjižnice Visoke zdravstvene šole s 15 mesti. Opažamo, da obstaja nesorazmerje med velikostjo knjižnice po številu enot knjižničnega gradiva in številom študentov na eni strani ter številom čitalniških mest. To bo potrebno uskladiti in povečati število mest posebno v knjižnicah Fakultete za organizacijske vede, Tehniških fakultet in Fakultete za kmetijstvo.

5.8 Uvajanje informacijske tehnologije

Univerzitetna knjižnica Maribor je bila med prvimi v državi, ki je računalniško podprla svoje poslovanje. Leta 1982 je pričela knjižnica s projektom avtomati-

zacije izposoje. Leta 1983 je bila vzpostavljena interaktivna povezava z Računalniškim centrom Univerze v Mariboru. Leta 1984 je Računalniški center Univerze v Mariboru razvil programsko opremo in knjižnica je pričela vnašati podatke v bazo podatkov o gradivu in bazo podatkov o uporabnikih. Prešla je na računalniško podprto izposajo. Leta 1985 je pričela uporabljati prvo verzijo kataloga OPAC (On-line Public Access Catalogue), ki je z imenom KNJIGE postal med uporabniki izredno priljubljen. Leta 1985 je knjižnica pričela s projektom domoznanske dejavnosti. Bil je osnova za uvajanje informacijske tehnologije na to področje. Leta 1983 je Univerza v Mariboru pričela s projektom evidence raziskovalnega dela in bibliografijo Univerze v Mariboru. Oblikovan je bil sklep, da je pri sistemu treba upoštevati standard UNIMARC in oblikovati vzajemno bazo podatkov o publikacijah Univerze v Mariboru, kar je odločilno vplivalo na nadaljnji razvoj vsega slovenskega knjižničarstva in za nekaj let tudi tistega v drugih republikah. Leta 1985 so v Univerzitetni knjižnici Maribor izdelali elaborat Računalniško podprti sistem bibliografske evidence raziskovalnega dela na Univerzi v Mariboru ter njegova povezava s sistemom katalogizacije in izposoje knjižničnega gradiva na osnovi standarda UNIMARC. Po tem standardu so leta 1986 pričeli gradivo tudi obdelovati. Leta 1988 so temu sistemu sledile tudi fakultetne knjižnice, nato pa še druge knjižnice v Sloveniji in drugih republikah. Leta 1988 je bil Računalniški center Univerze v Mariboru, kasneje imenovan Institut informacijskih znanosti, izbran za nosilca Sistema znanstvenih in tehnoloških informacij Jugoslavije in pričel se je razvoj sistema COBISS, v katerem sodelujejo knjižnice različnih tipov: nacionalna, univerzitetne, visokošolske in šolske knjižnice, splošne in specialne knjižnice.

V Univerzitetni knjižnici Maribor so leta 1987 pričeli z on-line poizvedbami v tujih podatkovnih zbirkah. Najprej so pričeli opravljati poizvedbe v zbirkah DIALOG in STN. Leta 1989 so pričeli s pripravami na ponudbo podatkovnih zbirk v obliki CD-ROM, ki so jih do leta 1995 uporabljali lokalno. Nato so jih povezali v univerzitetni mrežni sistem, s katerim se je uporaba izredno povečala. Po letu 1995 se nenehno povečuje število zbirk, ki so dostopne preko interneta. Profesorjem, raziskovalcem in študentom so na voljo tele skupine podatkovnih zbirk za področje naravoslovja, tehnike, družboslovja in humanistike: indeksi citatov (SCI – Science Citation Index, SSCI – Social Sciences Citation Index, A&HCI – Arts and Humanities Citation Index), multidisciplinarne zbirke (Books in print, Ulrich's International Periodical Directory), zbirka standardov Perinorm in zbirke posameznih znanstvenih področij. Za matematiko je na voljo zbirka MATHSCI, za agronomijo CAB, za tehniko COMPENDEX, INSPEC in RSWB, za ekonomijo ABI-INFORM. Uporabnikom so na voljo tudi zbirke patentnih dokumentov SPACE ACCESS (indeks za iskanje evropskih in mednarodnih patentnih prijav), SPACE EP-A (zbirka z bibliografskimi podatki in faksimili risb evropskih patentnih prijav), SPACE EP-B (zbirka z bibliografskimi podatki in faksimili risb podeljenih evropskih patentov), SPACE WORLD (zbirka z bibliografskimi podatki in risbami mednarodnih patentnih prijav), SPACE-SI (zbirka slovenskih

patentnih dokumentov), ROMARIN (zbirka blagovnih znamk z bibliografskimi podatki in risbami). Zagotovljen je tudi dostop do podatkovnih zbirk Web of Science in EBSCO-Eifl. Univerzitetna knjižnica Maribor omogoča uporabnikom dostop do podatkovnih zbirk COMPENDEX na servisu Engineering Village 2, LISA, MATHSCINET, INIS in Country Report. Univerzitetna knjižnica Maribor omogoča uporabnikom dostop do elektronskih revij založb Emerald, Springer in Elsevier. Skupno je zagotovljen dostop do 7.000 naslovov elektronskih revij. Pri tem se knjižnica povezuje z drugimi slovenskimi knjižnicami v konzorcij CO-SEC in druge konzorcije glede na strokovno področje.

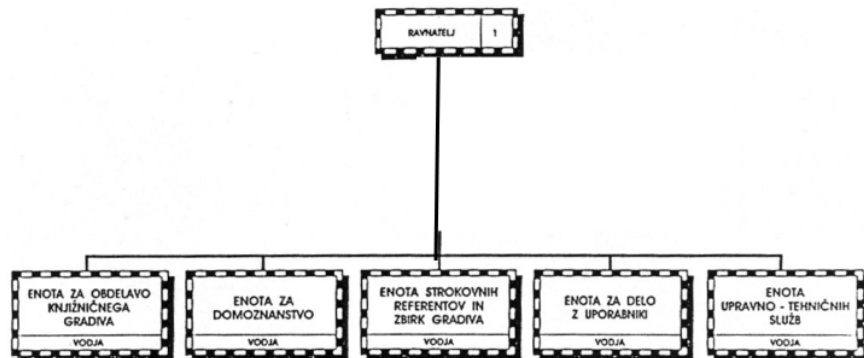
5.9 Projekti uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

Univerzitetna knjižnica Maribor je z desetimi slovenskimi knjižnicami in Institutom informacijskih znanosti Maribor podpisala sporazum o sodelovanju v projektu on-line referenčne službe »vprašaj knjižničarja«. Pripravlja projekt »Mediateka«. Načrtuje tudi sodelovanje v projektu digitalizacije »Kamra«.

5.10 Vizija uvajanja organizacijskih in tehnoloških novosti

Cilj Univerzitetne knjižnice Maribor je postati evropsko primerljiva osrednja univerzitetna knjižnica, ki deluje po načelih bibliotekarske vede ter svoj razvoj usklajuje z razvojem znanosti in Univerze. Ta cilj pomeni temeljno vodilo za delo knjižnice, ki je namenjeno izobraževanju, raziskovanju in kulturi ter varovanju nacionalne kulturne dediščine.

Knjižnica se mora odzvati na povečan obseg raziskovalnega dela in na nove študijske programe z večjo informiranostjo o rezultatih raziskovanja na sorodnih ustanovah doma in po svetu, z ustrezno ponudbo informacijskih virov ter povečanjem njihove dostopnosti. S ciljem povečanja kakovosti storitev se mora dopolnjevati organiziranost knjižnice in utrjevati njena povezanost s fakultetnimi knjižnicami v okviru Univerze v Mariboru.

Slika 7: Organigram Univerzitetne knjižnice Maribor

Tabela 7: Knjižnice Univerze v Mariboru v letu 2003

KNJIŽNICA	FINANČNA SREDSTVA ZA NABAVO V SIT	ŠTEVILO ZAPOSLENIH V KNJIŽNICI	SKUPNI KNJIŽ. FOND	LETNI PRIRAST	TEKOČI NASLOVI SER. PUBL.	SKUPN. ŠTEV. UPOR.	IZPOSOJA
UKM	97,149.000	78	893.135	21.064	2.738	-	831.072
TF	51,510.000	8	88.921	2.870	443	-	40.215
EPF	41,173.000	7	97.786	3.002	455	-	166.471
PEF	19,114.000	8	128.720	5.271	466	-	158.141
FOV	13,196.000	5	41.402	1.523	134	-	18.576
PF	8,500.000	3	31.886	1.474	157	-	30.705
FK	5,993.000	2	24.113	662	134	-	9.604
VZŠ	6,402.610	1	6.164	751	90	-	11.298
FAKULT. KNJIŽNICE SKUPAJ	145,888.610	34	418.992	15.553	1.879	-	435.010
UKM IN FAKULT. KNJIŽNICE SKUPAJ	243,037.610	112	1,312.127	36.617	4.617	20.213	1,266.082

6 Sklepne ugotovitve

Pri vrednotenju Univerzitetne knjižnice Gradec, Univerzitetne knjižnice Bayreuth in Univerzitetne knjižnice Maribor v knjižničnem sistemu države sem ugotovila, da se knjižnični sistemi med seboj razlikujejo. V Avstriji, ki ima 8 milijonov prebivalcev, je 21 univerz in prav toliko univerzitetnih knjižnic, ki delujejo

v okviru univerz. V državi Bavarski, ki ima 12 milijonov prebivalcev, in je ena od držav Nemčije (82 milijonov prebivalcev), je 11 državnih univerz in prav toliko univerzitetnih knjižnic. V Sloveniji, ki ima 1,9 milijona prebivalcev, so tri univerze, v katerih se knjižnični sistemi med seboj razlikujejo. V knjižničnem sistemu Avstrije so poleg tipa univerzitetne knjižnice (Universitätsbibliothek) tudi tip nacionalne knjižnice (Nationalbibliothek), pokrajinske knjižnice (Landesbibliothek), mestne knjižnice (Stadtbibliothek), šolske knjižnice (Schulbibliothek), knjižnice pri organih vlade in uprave (Ministerialbibliothek, Amtsbibliothek), samostanske knjižnice (Stiftsbibliothek), strokovne knjižnice (Fachbibliothek), splošne ali javne knjižnice (Bücherei). V knjižničnem sistemu Nemčije so poleg tipa univerzitetne knjižnice (Universitätsbibliothek) tudi tip nacionalne knjižnice (Nationalbibliothek), državne knjižnice (Staatsbibliothek), pokrajinske knjižnice (Landesbibliothek), visokošolske knjižnice (Hochschulbibliothek), šolske knjižnice Schulbibliothek, samostanske knjižnice (Stiftsbibliothek), strokovne knjižnice (Fachbibliothek), mestne knjižnice (Stadtbücherei), javne knjižnice (Öfentliche Bibliothek). V Sloveniji pa poznamo tip nacionalne knjižnice, splošne knjižnice, šolske knjižnice, specialne knjižnice ter tip visokošolske knjižnice. Univerzitetna knjižnica je definirana kot glavna visokošolska knjižnica univerze.

Pri vrednotenju pravnega in finančnega okvira Univerzitetne knjižnice Gradec, Univerzitetne knjižnice Bayreuth in Univerzitetne knjižnice Maribor sem ugotovila, da daje pravno osnovo delovanja Univerzitetne knjižnice Gradec in drugih avstrijskih univerzitetnih knjižnic Zakon o univerzah iz leta 2002, pravno osnovo delovanja Univerzitetne knjižnice Bayreuth in drugih bavarskih univerzitetnih knjižnic daje Bavarski visokošolski zakon iz leta 1998, Univerzitetni knjižnici Maribor kot glavni visokošolski knjižnici Univerze v Mariboru in drugim visokošolskim knjižnicam v Sloveniji daje pravno osnovo Zakon o visokem šolstvu. Ugotovila sem tudi, da v Avstriji in Nemčiji nimajo posebnega zakona o knjižnicah in knjižnični dejavnosti, ampak le podzakonske akte. Naloge bavarskih univerzitetnih knjižnic opredeljuje Splošni knjižnični red bavarskih državnih knjižnic. Podrobneje pa opredeljujejo status univerzitetnih knjižnic v Avstriji in Nemčiji akti univerz kot matičnih ustanov. V Sloveniji imamo Zakon o knjižničarstvu iz leta 2001, ki velja za vse tipe knjižnic. Podrobneje status visokošolskih in univerzitetnih knjižnic tudi v Sloveniji opredeljujejo akti univerz kot matičnih ustanov.

Pri vrednotenju zgodovinskega razvoja obravnavanih knjižnic sem ugotovila, da se med seboj razlikujejo. Najstarejša je Univerzitetna knjižnica Gradec. Začetki njene ustanovitve segajo v leto 1573. Njen status se je skozi leta spreminjal, najprej je bila Knjižnica kolegija Jezuitov, leta 1585 je kolegij dobil rang univerze, Marija Terezija je univerzitetni knjižnici podelila status javne knjižnice, v času Jožefa II. se je status univerze spremenil v licej in knjižnica je postala licejska knjižnica, leta 1827 je licej dobil ponovno rang univerz in knjižnica je postala zopet uni-

verzitetna, leta 1807 je pridobila pravico do obveznih izvodov za Štajersko, ki velja še danes. Leta 1895 je dobila nove prostore ob osrednjem posloplju univerze, kjer je še danes. Knjižnica se je po drugi svetovni vojni prostorsko širila, večji gradbeni posegi zaradi širitve prostorov za uporabnike, skladišč, informacijske službe, fakultetnih in strokovnih knjižnic, ki so v sestavu knjižnice, ter media-teke pa so potekali v sedemdesetih in sredini devetdesetih let 20. stoletja. Druga po starosti je Univerzitetna knjižnica Maribor. Začetki njene ustanovitve segajo v leto 1903, ko je bila ustanovljena Knjižnica Zgodovinskega društva za Sloven-sko Štajersko. Tudi njen status se je skozi leta spreminjal. Leta 1918 se je pojavil predlog, kako naj se iz društvene uredi študijska knjižnica in leta 1922 je dobila statut kot Študijska knjižnica. Leta 1918 je na osnovi Uredbe o obveznih izvodih pridobila pravico do obveznih izvodov z območja Slovenije in bila tako izenače-na z Licejsko knjižnico v Ljubljani, Narodno knjižnico v Beogradu in Vseučiliš-no knjižnico v Zagrebu. Po za knjižnico najtežjem obdobju v njeni zgodovini med leti 1941 in 1945, ko so nacisti del fonda uničili, del odpeljali v Avstrijo, se je po letu 1945 pričel nov vzpon. Leta 1959 je svoj razvoj povezala z razvojem visokega šolstva v Mariboru, bila ena izmed ustanoviteljic Univerze v Mariboru leta 1975. Vsa naslednja leta, med njimi tudi leto 1996, ko je bila sprejeta dopol-nitev Odloka o preoblikovanju Univerze v Mariboru in je knjižnica na osnovi nove zakonodaje dobila status članice Univerze v Mariboru, pomenijo samo lo-gično nadaljevanje poti, za katero se je odločil leta 1959. Tretja po starosti je Univerzitetna knjižnica Bayreuth, ki je bila ustanovljena leta 1975. Ustanovljena je bila kot nova knjižnica z namenom nuditi podporo raziskovalnemu in pedagoškemu delu na Univerzi Bayreuth. Ob novih zbirkah nudi svojim uporabnikom tudi vire iz preteklih stoletij, ki jih je pridobila z zapuščinami Kanclijske knjižnice, knjižnice gimnazije Christian-Ernestinum, knjižnice Zgodovinskega društva dežele Oberfranken. Zbirke je pridobila zaradi izpolnjevanja kadrovskih in pro-storskih kriterijev. V zadnjih letih je zaradi navedenih razlogov pridobila še sta-rejše periodične publikacije, kar je skladno z njenim poslanstvom v regiji. Zgo-dovinski razvoj vseh treh knjižnic se odraža tudi v njihovi viziji. Vse tri po-svečajo veliko pozornost ohranjanju zgodovinskih zbirk, ki so jih pridobile v preteklosti ali pa nedavno. Vse tri povezujejo svoj razvoj z razvojem univerze in knjižnične stavbe so povezane z osrednjimi stavbami univerz.

Pri organizacijski strukturi lahko ugotovimo nekaj podobnosti med navedenimi knjižnicami, obstajajo pa tudi razlike. Vse tri so integrirane v svoje univerze bodisi kot infrastrukturna ustanova v primeru Univerzitetne knjižnice Gradec, kot cen-tralna ustanova v primeru Univerzitetne knjižnice Bayreuth ali kot članica uni-verze v primeru Univerzitetne knjižnice Maribor. Univerzitetna knjižnica Gra-dec predstavlja v organizacijskem smislu celoto, ki jo sestavljajo glavna knjižnica ter fakultetne, strokovne in inštitutske knjižnice. Ta celota se je razvila postopo-pa po reformi avstrijskih univerz leta 1970, pred tem so bile knjižnice decentra-lizirane. Univerzitetna knjižnica Bayreuth je bila že ob ustanovitvi zasnovana centralizirano z osrednjo knjižnico in oddelčnimi knjižnicami. Univerzitetna

knjižnica Maribor se povezuje s knjižnicami fakultet in visoke šole v Knjižnični informacijski sistem Univerze v Mariboru (KISUM). Za razliko od Univerzitetne knjižnice Maribor, ki je kot nekdanja Študijska knjižnica povezala svoj razvoj z razvojem visokega šolstva v Mariboru in se najprej pridružila Združenju visokošolskih zavodov, leta 1975 pa integrirala v Univerzo v Mariboru, so knjižnice pri visokih šolah nastajale postopoma v začetku šestdesetih let 20. stoletja kot enote fakultet. Tak status imajo še danes - kot enote fakultet in visokih šol, ki so članice Univerze v Mariboru

V tem segmentu organizacije se model Univerze v Mariboru razlikuje od modela Univerze v Gradcu in Univerze Bayreuth. Primerjala sem tudi sistem strokovnih referentov in ugotovila, da deluje v vseh treh navedenih knjižnicah vendar na različne načine. V Univerzitetni knjižnici Bayreuth so strokovni referenti za posamezna področja hkrati tudi vodje oddelčnih knjižnic. V Univerzitetni knjižnici Gradec opravljajo posamezni bibliotekarji naloge strokovnih referentov v določenem odstotku delovnega časa poleg nalog na različnih osnovnih delovnih mestih v knjižnici. V Univerzitetni knjižnici Maribor so strokovni referenti zadržani za temeljna področja družboslovja, humanistike, naravoslovja in tehnike in opravljajo samo naloge strokovnih referentov, naloge strokovnih referentov za ožja področja pa opravljajo tudi drugi bibliotekarji poleg nalog na osnovnih delovnih mestih.

Primerjava kadrov kaže, da je največja Univerzitetna knjižnica Gradec, ki ima skupno 122 delavcev, od katerih jih je 68 % zaposlenih v osrednji knjižnici in 32 % v fakultetnih in strokovnih knjižnicah. Univerzitetna knjižnica Bayreuth in Univerzitetna knjižnica Maribor imata enako število delavcev. Vendar obstaja bistvena razlika v kadrovski strukturi, saj je v Univerzitetni knjižnici Maribor le 45 strokovnih delavcev (knjižničarji, višji knjižničarji in bibliotekarji), drugo so delavci v upravno-tehničnih službah, medtem ko je v Univerzitetni knjižnici Bayreuth večji delež strokovnih delavcev. V Univerzitetni knjižnici Gradec so zaposleni razporejeni v skupine uradniki (Beamte), pogodbeno zaposleni (Vertragsbedienstete) in drugi delavci, v Univerzitetni knjižnici Bayreuth pa v skupine uradniki (Beamte), nameščenci (Angestellte) in drugi delavci. Za opravljanje nalog bibliotekarja ni potrebna habilitacija. Bibliotekarji v slovenskih visokošolskih knjižnicah imajo na osnovi Zakona o visokem šolstvu status visokošolskih sodelavcev. V Avstriji sem ugotovila trend odcepljanja posameznih fakultet od velikih matičnih univerz in razvoj v samostojne univerze. To velja posebno za medicino in umetnost ter se odraža tudi na področju knjižničarstva. Z ustanovitvijo Medicinske univerze v Gradcu in njene osrednje knjižnice se je število delavcev v Univerzitetni knjižnici Gradec zmanjšalo za 15.

Primerjava celotne knjižnične zaloge kaže, da je največja med navedenimi knjižnicami Univerzitetna knjižnica Gradec, ki je v 430 letih od svoje ustanovitve oblikovala zalogo 3.491.448 enot, druga je Univerzitetna knjižnica Bayreuth,

ki je v 28 letih od svoje ustanovitve oblikovala zalogo 1.508.081 enot. Univerzitetna knjižnica Maribor, ki je v 100 letih od pričetka delovanja oblikovala zalogo 893.135 enot v osrednji knjižnici in 418.992 v fakultetnih knjižnicah. Primerjava prirasta kaže, da je na prvem mestu Univerzitetna knjižnica Gradec s prirastom 46.539 enot, na drugem mestu Univerzitetna knjižnica Bayreuth s prirastom 43.446 enot, na tretjem mestu Univerzitetna knjižnica Maribor s prirastom 21.064 enot v osrednji knjižnici in 15.553 enotami v fakultetnih knjižnicah. Glede finančnih sredstev za nakup knjižničnega gradiva je na prvem mestu Univerzitetna knjižnica Gradec z 2.914.000 EUR (699.360.000 SIT), na drugem mestu Univerzitetna knjižnica Bayreuth z 2.623.317 EUR (629.596.080 SIT) in na tretjem mestu Univerzitetna knjižnica Maribor s 97.149.000 SIT v osrednji knjižnici in 145.888.610 SIT v fakultetnih knjižnicah.

Primerjava uporabnikov kaže, da so uporabniki vseh treh knjižnic univerzitetni profesorji, raziskovalci, drugo osebje univerze in študenti. Poleg navedenih skupin so uporabniki vseh treh knjižnic tudi drugi občani, ki gradivo potrebujejo za študij, raziskovanje in strokovno delo.

Po strukturi med uporabniki prevladujejo študenti. Največje število uporabnikov ima Univerzitetna knjižnica Gradec, in sicer 40.853, sledi Univerzitetna knjižnica Maribor z 20.212 uporabniki in Univerzitetna knjižnica Bayreuth s 15.947 uporabniki.

Vrednotenje uvajanja informacijske tehnologije kaže, da so vse tri analizirane knjižnice bile med prvimi v svojih državah, ki so pričele s tovrstnimi projekti. Univerzitetna knjižnica Gradec je v začetku osemdesetih let 20. stoletja prva v Avstriji uvedla računalniško podprti sistem izposoje GRIBS in med prvimi pričela sodelovati v avstrijskem sistemu BIBOS. V Univerzitetni knjižnici Gradec so poleg Univerzitetne knjižnice Innsbruck v osemdesetih letih pričeli s ponudbo podatkovnih zbirk v obliki on-line ter CD-ROM in jih v začetku devetdesetih let povezali v mrežo. Tudi Univerzitetna knjižnica Maribor je podobno kot Univerzitetna knjižnica Gradec pričela uvajati informacijsko tehnologijo najprej na področje izposoje. Že leta 1985 je pričela uporabljati prvo verzijo OPAC. V sredini osemdesetih let je pričela aktivno sodelovati pri razvoju sistema vzajemne katalogizacije podobno kot Univerzitetna knjižnica Gradec pri razvoju sistema BIBOS. Za razliko od sistema BIBOS, pri katerem se je pokazala vrsta pomanjkljivosti in so ga v devetdesetih letih nadomestili s sistemom ALEPH, se sistem vzajemne katalogizacije v Sloveniji uspešno razvija kot sistem COBISS. Univerzitetna knjižnica Maribor je podobno kot Univerzitetna knjižnica Gradec v osemdesetih letih pričela s poizvedbami v podatkovnih zbirkah on-line in CD-ROM in jih leta 1995 med prvimi v državi povezala v univerzitetno mrežo. Univerzitetna knjižnica Bayreuth sodeluje v sistemu bavarskih knjižnic BVB-KAT. Tudi Univerzitetna knjižnica Bayreuth je v osemdesetih letih ponudila uporabnikom podatkovne zbirke v obliki on-line in CD-ROM ter jih enako kot Univerzitetna knjižnica

Maribor leta 1995 povezala v mrežo. Za razliko od Univerzitetne knjižnice Gradec in Univerzitetne knjižnice Maribor pa je med zadnjimi moduli uvedla modul informacijske podpore v izposoji. V zadnjih letih vse tri knjižnice sodelujejo pri nabavi elektronskih publikacij v konzorcijih, povečujejo število znanstvenih podatkovnih zbirk, ki so dostopne preko interneta in število dostopnih naslovov elektronskih revij s polnimi besedili, ki jih ponujajo v sodelovanju z drugimi knjižnicami. Vodilno vlogo med tremi analiziranimi knjižnicami pri digitalizaciji knjižničnega gradiva ima Univerzitetna knjižnica Gradec, ki je s tovrstnimi projekti pričela že leta 1996. Postopke pri digitalizaciji so izpopolnili do te mere, da poleg digitalizacije lastnih zbirk opravljajo digitalizacijo tudi za druge knjižnice v svoji državi in tujini. Univerzitetna knjižnica Bayreuth in Univerzitetna knjižnica Maribor se na projekte digitalizacije pripravljata, saj hranita zbirke starejšega gradiva, ki so pomembne za raziskave regij, v katerih knjižnici delujeta.

Kljub različnemu zgodovinskemu razvoju, velikosti, organizacijski strukturi in pravnem okviru je viziji vseh treh analiziranih knjižnic skupno to, da želijo ohraniti vodilno vlogo pri uvajanju informacijske tehnologije v svojih državah, uvajati nujne spremembe v organizaciji, slediti razvoju matičnih ustanov in ohranjati kulturno dediščine. Ugotavljam, da je njihov model optimalen v okolju, v katerem delujejo.

7 Citirani viri

1. Abbott, C. (1994). *Performance measurement in libraries and information services*. London: Aslib.
2. Ambrožič, M. (2000). Ugotavljanje uspešnosti delovanja knjižnic. *Knjižnica*, 44, (3), 101-135.
3. Ambrožič, M. & Kokole, J. (1995). *Model univerzitetnih knjižnic oz. njihovih knjižničnih sistemov*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
4. *Allgemeine Benützungordnung der Bayerischen Staatlichen Bibliotheken* (1993). München: Bayerisches Staatsministerium für Unterricht, Kultur, Wissenschaft und Kunst
5. *Bayerisches Hochschulgesetz* (1998), GVBl. S. 740.
6. *Guide to university libraries in the Work community Alps-Adria* (1992), Maribor: University of Maribor.
7. Hacker, R. (1992). *Bibliothekarisches Grundwissen*. München: Saur.

8. Hirschegger, M. (1989). *Geschichte der Universitätsbibliothek Graz*. Wien: Österreichisches Institut für Bibliotheksforschung, Dokumentations- und Informationswesen.
9. *Jahresbericht 1997* (1998). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
10. *Jahresbericht 1998* (1999). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
11. *Jahresbericht 1999* (2000). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
12. *Jahresbericht 2000* (2001). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
13. *Jahresbericht 2001* (2002). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
14. *Jahresbericht 2002* (2003). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
15. *Jahresbericht 2003* (2004). Bayreuth: Universität Bayreuth Universitätsbibliothek.
16. *Jahresbericht 1997* (1998). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
17. *Jahresbericht 1998* (1999). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
18. *Jahresbericht 1999* (2000). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
19. *Jahresbericht 2000* (2001). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
20. *Jahresbericht 2001* (2002). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
21. *Jahresbericht 2002* (2003). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
22. *Jahresbericht 2003* (2004). Graz: Universitätsbibliothek der Karl-Franzens-Universität.
23. *Jahresbericht 1997 des Präsidenten der Universität Bayreuth* (1998). Bayreuth: Universität.
24. *Jahresbericht 1998 des Präsidenten der Universität Bayreuth* (1999). Bayreuth: Universität.
25. *Jahresbericht 1999 der Hochschulleitung der Universität Bayreuth* (2000). Bayreuth: Universität.

26. Kiel, R. (1985). *Geschichte der Kanzleibibliothek Bayreuth 1735-1985*. Bayreuth: Universitätsbibliothek.
27. Odlok o preoblikovanju Univerze v Ljubljani (1994). *Uradni list Republike Slovenije*, 82, 5088.
28. Odlok o preoblikovanju Univerze v Mariboru (1994). *Uradni list Republike Slovenije*, 82, 5092.
29. Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o preoblikovanju Univerze v Mariboru (1996). *Uradni list Republike Slovenije*, 56, 4642.
30. *Personen- und Vorlesungsverzeichnis Wintersemester 2003-2004* (2003). Bayreuth: Universität.
31. Poll, R. (1990). *Problems of performance evaluation in academic libraries*. Stockholm: IFLA General Conference.
32. Popovič, M. (1987). Evalvacija knjižnično-informacijske dejavnosti. V *Vloga knjižnic pri posredovanju znanja*. (str. xxx). Strokovno posvetovanje in skupščina, Bled, 1. in 2. oktober. Ljubljana: ZBDS.
33. *Poročilo o delu Univerzitetne knjižnice Maribor za leto 2003*. (2004). Maribor: Univerzitetna knjižnica.
34. *Spektrum Jubiläumsausgabe – 25 Jahre Universität Bayreuth* (2000). Bayreuth: Universität.
35. Srića, V. (1981). *Sistem, informacija, kompjutor*. Zagreb: Informator.
36. Statut Univerze na Primorskem (2003). *Uradni list Republike Slovenije*, 73,3580.
37. Statut Univerze v Ljubljani (2005). *Uradni list Republike Slovenije*, 8, 230.
38. *Statut Univerze v Mariboru* (1995). Maribor: Univerza.
39. Statut Univerze v Mariboru (2004). *Uradni list Republike Slovenije*, 115,4759.
40. *Sto let Univerzitetne knjižnice Maribor 1903-2003* (2003). Maribor: Univerzitetna knjižnica.
41. Universitätsgesetz (2002). *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*, 120, 1267.
42. *Universitätsgesetz* (1975). Wien: Manzsche.
43. *Universitätsgesetz* (1993). Wien: Manzsche.
44. *Univerzitetna knjižnica Maribor 1903-1978* (1978). Maribor: Obzorja.
45. *World Guide to Libraries* (2003). München: Saur.
46. Zakon o knjižničarstvu (1982). *Uradni list Republike Slovenije*, 27, 1747.
47. Zakon o knjižničarstvu (2001). *Uradni list Republike Slovenije*, 87, 4446.
48. Zakon o visokem šolstvu (1993). *Uradni list Republike Slovenije*, 67, 3301.

49. Zakon o visokem šolstvu (2004). *Uradni list Republike Slovenije*, 100, 4325.
50. *Zbornik o devetdesetletnici Univerzitetne knjižnice Maribor (1903-1993) in stoletnici rojstva Janka Glazerja (1893-1975) (1993)*. Maribor: Univerzitetna knjižnica.

Dr. Irena Sapač je zaposlena v Univerzitetni knjižnici Maribor kot ravnateljica knjižnice.

Naslov: Gospejna 10, 2000 Maribor

Naslov elektronske pošte: irena.sapac@uni-mb.si